

‘Love is Louder’

80 artists
look at love
from the
late ‘60s to
today

12 Oct.’24
↔
5 Jan.’25
at Bozar

Love is Louder

80 kunstenaars belichten de liefde van eind jaren '60 tot nu

Over de tentoonstelling

- Periode van 60 jaar: van de jaren '60 tot nu
- Focus op romantische liefde, vriendschap, familie, verwantschap en de politieke kracht van liefde.
- Foto, beeldhouwkunst, video, installatie, schilderkunst en multimedia.
- 80 internationale kunstenaars, uit 27 verschillende landen
- Ruim 120 werken, ca. 80 bruikleengevers
- Samengesteld door Bozar (Zoë Gray, Christel Tsilibaris, Maité Smeyers, Anamaría Pazmiño, Emma Dumartheray, with the support of Bozar Expo)

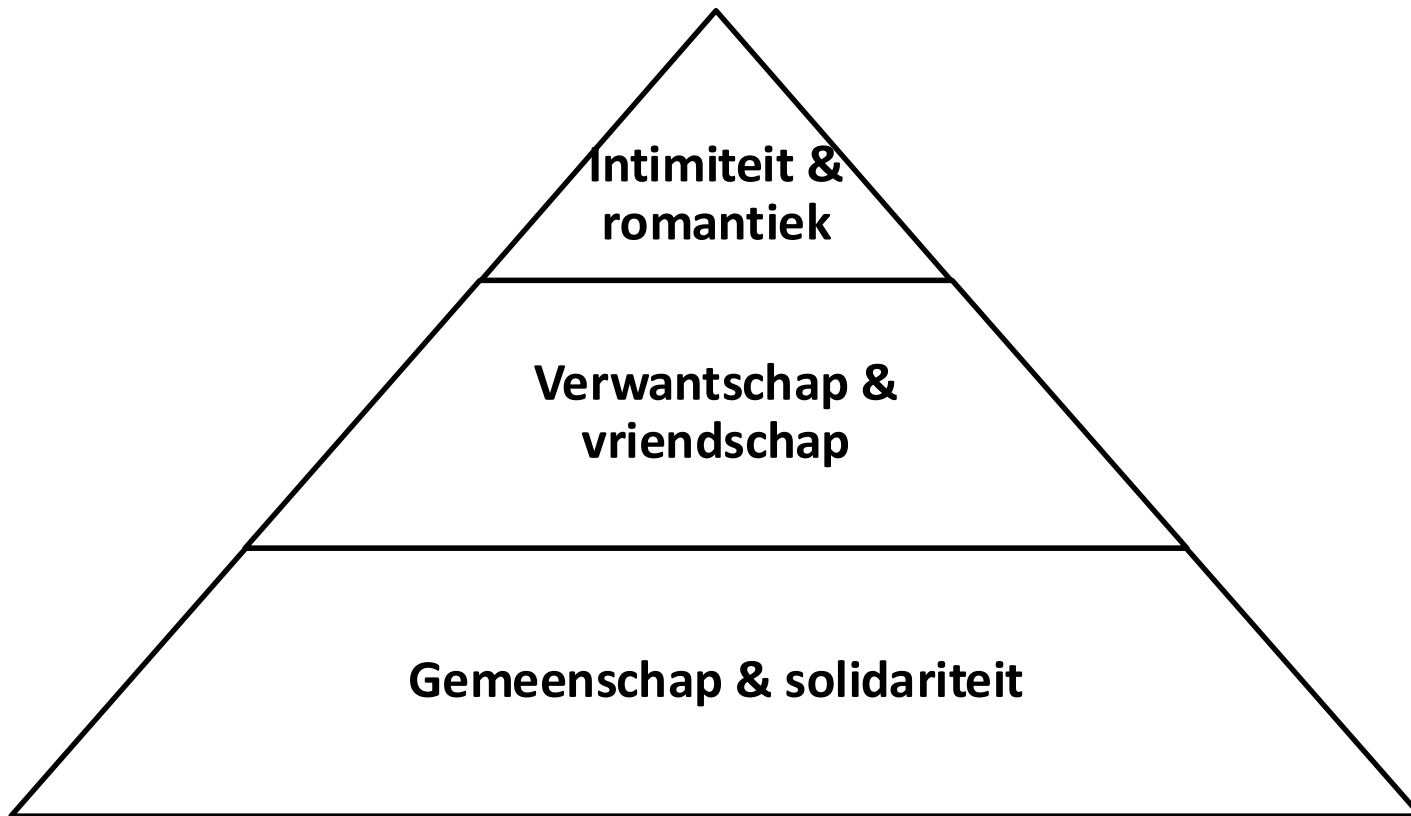

Ulrike Rosenbach, *Einwicklung mit Julia (Tying with Julia)*, 1972

Love is Louder

---

3 hoofdstukken

Love is Louder

Inleiding

Deze tentoonstelling biedt een caleidoscopische kijk op de liefde in al haar complexiteit, door de ogen van 80 kunstenaars. Zoals schrijfster Giulia Civardi onlangs opmerkte, “wordt de liefde in de populaire cultuur en advertenties verzadigd en vercommercialiseerd, waarbij de nadruk wordt gelegd op het koppel: een speciaal soort liefde die uitsluitend is voorbehouden voor romantische partners. Een ruimer begrip van liefde voorbij het romantische en het familiale is noodzakelijk in tijden van grote verdeeldheid en conflict.”¹ Zonder te proberen encyclopedisch of normatief te zijn, biedt deze tentoonstelling een diversiteit aan beelden, vormen en stemmen. In tijden van toenemend geweld, onzekerheid en polarisatie is de tentoonstelling een oproep tot “Make love, not war”, een aansporing om ons te richten op datgene wat ons samen kan brengen. De titel – *Love is Louder* – is ontleend aan een werk van Sam Durant dat de slogan van een bordje uit een betoging overneemt. De vraag die zich stelt, is: Luider dan wat? Het antwoord kan voor iedereen anders zijn. Het is aan jou om te beslissen.

De tentoonstelling beperkt zich tot de liefde tussen mensen. Tussen het persoonlijke en het politieke in, is de tentoonstelling opgebouwd rond drie hoofdstukken die drie uitdijende ‘gradaties’ van liefde verkennen: romantische liefde; verwantschap en vriendschap; en tot slot, meer in het algemeen, de plaats die liefde krijgt toebedeeld door de maatschappij. Zonder een chronologische opbouw te volgen, presenteert de tentoonstelling werk dat in de laatste zes decennia is gemaakt, waardoor we kunnen zien hoe discussies over liefde in de loop van meer dan een halve eeuw zijn verschoven. We besloten ons onderzoek te beginnen met kunstwerken uit de late jaren 1960, toen de Summer of Love de revolutionaire kracht van de liefde om de maatschappij te veranderen verkondigde. Hoe kunnen we nu, bijna 60 jaar later, liefde positioneren als een centrale kracht van de samenleving? Hoewel de discussies over liefde vandaag de dag zijn geëvolueerd naar een groter bewustzijn van de verschillen in hoe we van elkaar houden, is de strijd tegen discriminatie nog niet gewonnen. En technologie heeft steeds meer invloed op hoe we verliefd worden en hoe we met onze geliefden communiceren. Hoe kan liefde in deze context worden belichaamd, gedeeld en beleefd in een maatschappij van toenemende verdeeldheid en individualisme?

De 80 kunstenaars die in de tentoonstelling aan bod komen, vertegenwoordigen een scala aan stellingen en praktijken. Ze komen uit 27 verschillende landen en bieden een verscheidenheid aan standpunten over een emotie die tegelijkertijd universeel en uniek is. Ze hebben allemaal een expliciete interesse in liefde getoond, en voor velen van hen is het zelfs een sleutelvraag in hun hele werk. Bozar heeft twee kunstenaars uitgenodigd – Kasper Bosmans en Julianne Swartz – om voor deze gelegenheid nieuwe kunstwerken te maken, die je kunt zien in de eerste en laatste zalen van de tentoonstelling. Alle andere gepresenteerde werken zijn bruiklenen uit openbare of privécollecties, of komen rechtstreeks uit de ateliers van de kunstenaars.

De scenografen van *L’Equipe* en het grafisch bureau Esther Le Roy Studio lieten zich inspireren door het historisch uitgangspunt van de tentoonstelling: de tent-achtige structuren doen denken aan hippiebijeenkomsten en latere bezettingen, maar ook aan een luifel in een slaapkamer, wat de dunne lijn tussen intieme en openbare ruimte suggereert; en de typografie verwijst naar de straatnaamborden van Haight-Ashbury, het epicentrum van de Summer of Love.

We hopen dat je van de tentoonstelling zal genieten, dat je liefdesverhalen zal vinden die je aan je eigen verhaal of dat van anderen doen denken, en die je uitnodigen om op een nieuwe manier na te denken over de belangrijkste emotie die we kunnen delen.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

We beginnen de tentoonstelling met het verkennen van de meest besproken vorm van liefde: de romance. De werken in de eerste zaal stellen geen noodlottige geliefden voor, maar roepen romantische liefde op, in vormen of woorden. Sleutelwerken introduceren taal, die een belangrijke rol speelt in de hele tentoonstelling. Hier wordt de taal van de liefde gebruikt om de begeerde minnaar te idealiseren (Tracey Emin) of om de dubbelzinnige rol op te roepen die de liefde in ons leven speelt (Philippe Vandenberg). De cirkel wordt gebruikt als een embleem van allesomvattende liefde (James Lee Byars), of om liefde op te nemen in de cirkel van het leven (Bruce Nauman). Een verstrengeling van individuen wordt belichaamd in werken over passionele liefde op het eerste gezicht (Marta Minujín) of de dagelijkse intimiteit van een gedeeld leven (Ornarghi & Prestinari). Het adagium dat tegenpolen elkaar aantrekken wordt gesuggereerd door één werk (Wilfredo Prieto), terwijl een ander ons voorbij het traditionele idee van het koppel brengt en het polyamoreuze throuple oproept (Cerith Wyn Evans), perfect in harmonie, maar voor hoe lang?

De werken in de tweede zaal zijn allemaal figuratief, gaande van vertrouwelijk tot hartstochtelijk (Nathanaëlle Herbelin, Louise Bourgeois). Verschillende werken zijn autobiografisch (Dorothy Iannone, Everlyn Nicodemus), andere zijn geënceneerd, sommige zijn het allebei (Pixy Liao, D'Angelo Lovell Williams). Sommige werken verkennen de flirterige start van een romance, of wat ons verliefd doet worden, zoals een gedeelde muzieksmaak (Iain Forsyth & Jane Pollard). Andere kijken naar de dynamiek van een langdurige relatie (Helena Almeida, Mahesh Baliga) of de formalisering ervan tot een huwelijk (Deana Lawson, Rosângela Rennó).

De romantische liefde wordt geconsumeerd in de derde zaal, waar twee kunstenaars expliciet verkennen hoe het bedrijven van de liefde op film kan worden vastgelegd (Carolee Schneemann, Camille Henrot). De invloed van nieuwe technologieën op ons beeld van de romantische liefde en op de beoefening van de liefde wordt hier in twee werken onderzocht (Kyriaki Goni, Joëlle Dubois), en ook in verschillende werken in de laatste zaal van dit hoofdstuk (Ariane Loze, Éva Ostrowska, Shannon Plumb).

In de vierde zaal roepen de kunstwerken de uitdagingen van de liefde op: hoe vind je ze, hoe ga je ermee om als je ze gevonden hebt, en hoe ga je om met het verlies ervan. Verschillende video's van performances benadrukken de fysieke spanning van verliefdheid (Abramović & Ulay, Melati Suryodarmo, Valie Export), of het geweld dat gepaard kan gaan met passie en de uitbeelding ervan in de populaire cultuur (Jeffrey Gibson, Tracey Moffatt & Gary Hillberg). Andere vertellen over de verwickelingen van een relatie (Agnès Geoffray), of het einde van een romance (Mahmoud Khaled, Niki de Saint Phalle).

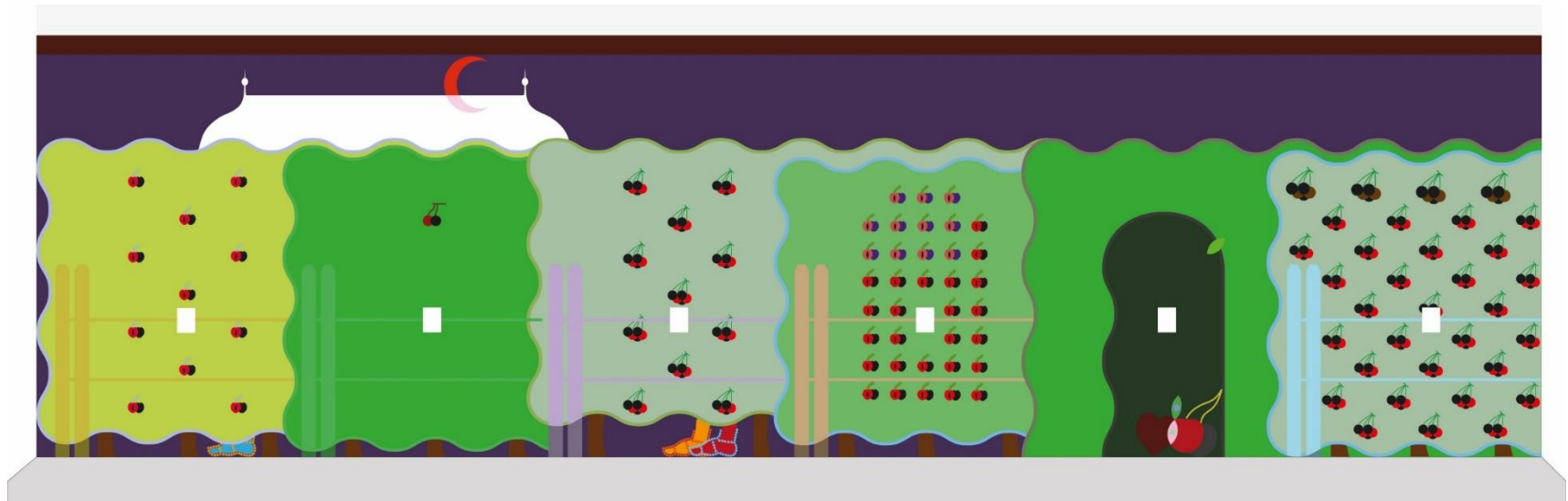
Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Kasper Bosmans
Belvédère & Boerenjongens, 2024

Muurschildering uitgevoerd volgens de instructies van de kunstenaar, muurverf en potlood

In opdracht van Bozar – Paleis voor Schone Kunsten, Brussel
Courtesy of the artist and Gladstone Gallery

Kasper Bosmans (1990, België, woont in Brussel) verweeft verhalen uit verschillende bronnen – van folklore of gemarginaliseerde geschiedenis tot actuele maatschappelijke debatten – en creëert zo nieuwe verhalen in diverse media. In zijn schilderijen – of het nu grote muurschilderingen zijn of houten panelen op A4-formaat – wordt hij beïnvloed door de heraldiek, en hoe die informatie omzet in een gecodificeerde taal. De vlakke dimensie van zijn schilderijen doet ook denken aan vroege digitale beelden of infographics, terwijl hun poëtische inhoud open blijft voor interpretatie.

Dit werk – speciaal gemaakt voor deze tentoonstelling – toont een semi-ruraal landschap dat verwijst naar de lokale geschiedenis. Schaarbeek (waar Bosmans woont) was van de middeleeuwen tot de industriële revolutie bekend om zijn kersenboomgaarden. Het was een plek waar het plattelandsleven botste met de stedelijke samenleving. De kunstenaar verwijst naar populaire verhalen over vrolijkheid en vrijerij tussen de kersenbomen tijdens de oogsttijd, een periode van bevrijding van de gebruikelijke morele regels.

Het dak dat boven het gebladerte uitsteekt is een verwijzing naar een 16de-eeuwse belvédère of lustpaleis in de Koninklijke tuin van het kasteel van Praag. Het werd het huis van de Heilige Roomse Keizer Rudolf II (1552-1612), een groot beschermheer van de kunsten wiens queer seksualiteit en religieuze dubbelzinnigheid tot zijn usurpatie leidden. De Boheemse heerser zocht zijn toevlucht in de belvédère, waar hij astronomie en alchemie bestudeerde en zijn minnaars vermaakte, in een ruimte die tegelijkertijd verborgen en in het volle zicht was, gezien de prominente positie met uitzicht over de stad Praag.

De verschillende *Legend*-schilderijen die de kunstenaar op de muurschildering aanbrengt 'verklaren' de verhalen die ze bevat en maken ze tegelijkertijd gelaagder. Bosmans stelt zichzelf door dit werk indirect voor als zowel een rondtrekkende boer als een erudiete Boheemse minnaar. Het werk onderzoekt op speelse wijze een ernstige vraag: welke soorten seksualiteit mogen zichtbaar zijn in welke contexten? Op die manier sluit het aan bij een aantal werken in het laatste deel van de tentoonstelling, die de ruimtes en tijdsaders in kaart brengen waarin verschillende mensen openlijk hun liefde en affectie kunnen tonen.

De banken in deze zaal zijn ook ontworpen door Bosmans in samenwerking met Anders Kreuger. Ze bieden een ruimte voor rust, contemplatie en nabijheid tot anderen, misschien zelfs een plaats om te flirten.

Love is Louder *Intimiteit & romantiek*

Philippe Vandenberg

Zonder titel (Un grand amour suffit), ca. 2008

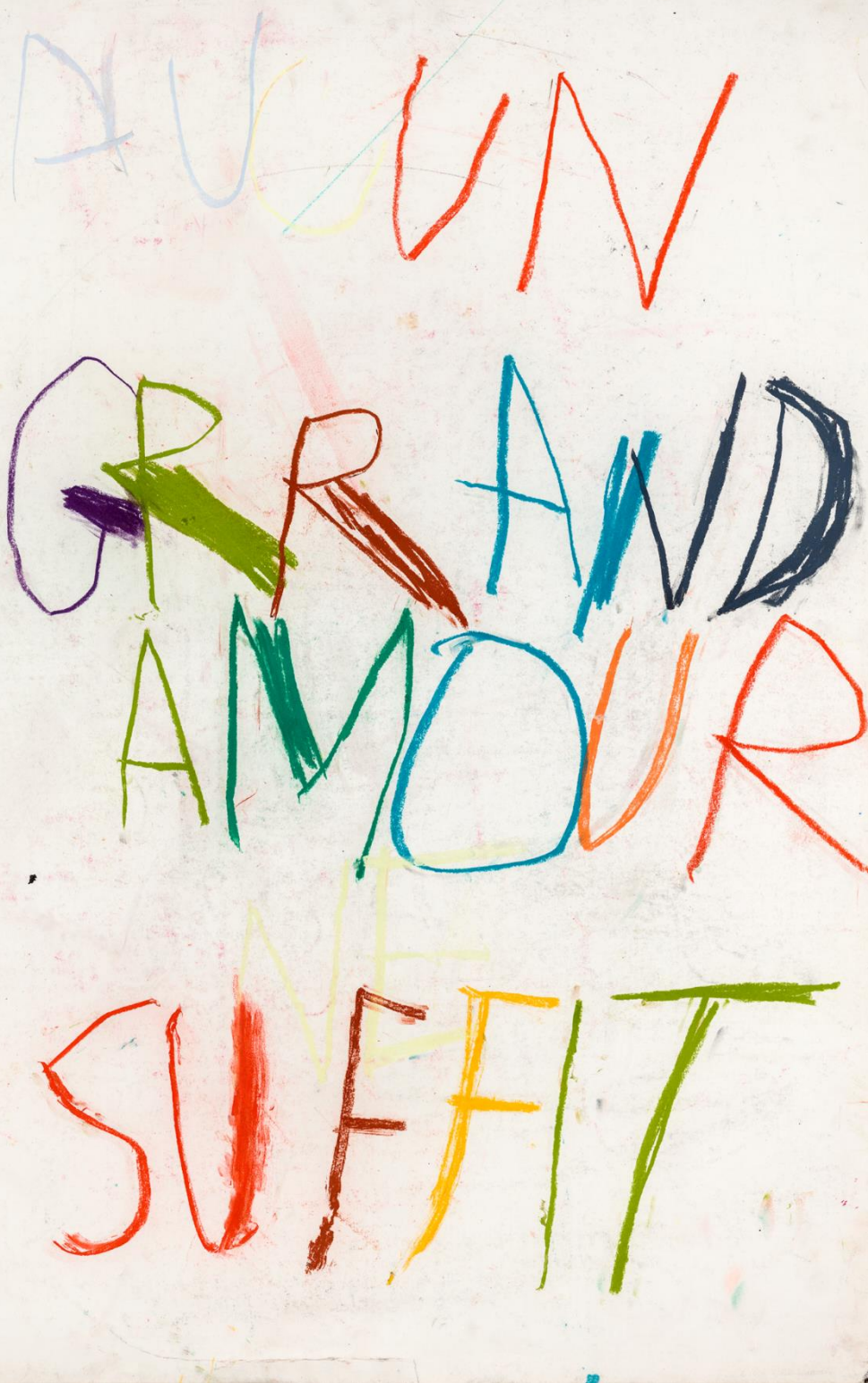
Zonder titel (Aucun grand amour ne suffit), ca. 2008

Pastel op papier

Estate Philippe Vandenberg

Philippe Vandenberg (1952-2009, België) was een belangrijke en invloedrijke Belgische schilder. Continu daagde hij zichzelf uit en was hij vernieuwend in vorm en materiaal. Zijn divers oeuvre omvat figuratieve en abstracte schilderijen, maar hij was ook een begenadigd tekenaar. Hij zag zichzelf als 'témoin à charge': zijn werken getuigen over de wreedheid van het leven en de problematieken in de wereld. In zijn latere levensjaren nemen woorden en zinnen een steeds autonomere plaats op in zijn werk. Op grote bladen papier tekent Vandenberg kleurrijke opschriften in het Frans, Engels en Spaans. Woord wordt beeld. Taal wordt een motief. Zinnen als "Un grand amour suffit" [Een grote liefde volstaat] en "Aucun grand amour ne suffit" [Geen enkele grote liefde volstaat] worden kleurrijke woordtekeningen en krijgen als het ware de kracht van een mantra. Deze uitspraak – en de tegenstrijdigheid ervan – illustreert hoe liefde zowel allesverslindend kan zijn als tegelijkertijd nooit voldoende voor ons als individu of als kunstenaar.

A.J.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Wilfredo Prieto

Dos clásicos, 2011

Suiker, marmer

Collectie S.M.A.K., Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Gent

Wilfredo Prieto (1978, Cuba, woont in Havana/Barcelona) staat bekend om zijn minimalistische sculpturen en installaties, die doordrongen zijn van een poëtische gevoeligheid. Hij kiest vertrouwde objecten en materialen in functie van hun expressieve kwaliteiten en de betekenissen die we eraan toekennen.

Dos clásicos [Twee klassiekers] is een visueel direct en radicaal eenvoudig portret van een koppel. Twee blokjes, het ene gemaakt van suiker, het andere van marmer, alluderen op de geografische herkomst van het koppel. Het suikerklontje, emblematisch product van het eiland van de rietsuiker, vertegenwoordigt de kunstenaar en zijn land, Cuba. Het blokje in marmer, emblematisch product van Griekenland, vertegenwoordigt zijn partner. Het spel met de schaal en het contrast tussen de materies, het ene brokkelig en vergankelijk, het andere solide en duurzaam, beschrijft in één beeld de verschillen en complementariteit die voorkomen bij koppels.

A.P.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Ornaghi & Prestinari

Tango, 2015

Plastic tandenborstels, marmer, glas, staal

Courtesy of GALLERIA CONTINUA

Valentina Ornaghi en Claudio Prestinari (1986 en 1984, Italië, wonen in Milaan) werken sinds 2009 samen, gedreven door hun verlangen om ideeën met elkaar te delen. Ze focussen op materiële cultuur: de relatie tussen mensen en objecten, en hoe deze relatie verbonden is met de geschiedenis van materialen, hun gebruik, productietechnieken en consumptie. Het werk van Ornaghi & Prestinari omvat sculpturen en installaties. Vaak zetten ze bestaande elementen op een speelse manier naast elkaar in verrassende combinaties. In bepaalde werken vermensenlijken ze vormen, waarbij ze levenloze objecten menselijke eigenschappen of emoties meegeven.

In dit werk verstrengelen ze twee tandenborstels in een omhelzing. Het resultaat is een humoristisch en bescheiden portret van een koppel, van wie het dagelijkse leven verweven is, en waarbij de intimiteit van het huiselijke leven wordt opgeroepen.

Z.G.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Bruce Nauman

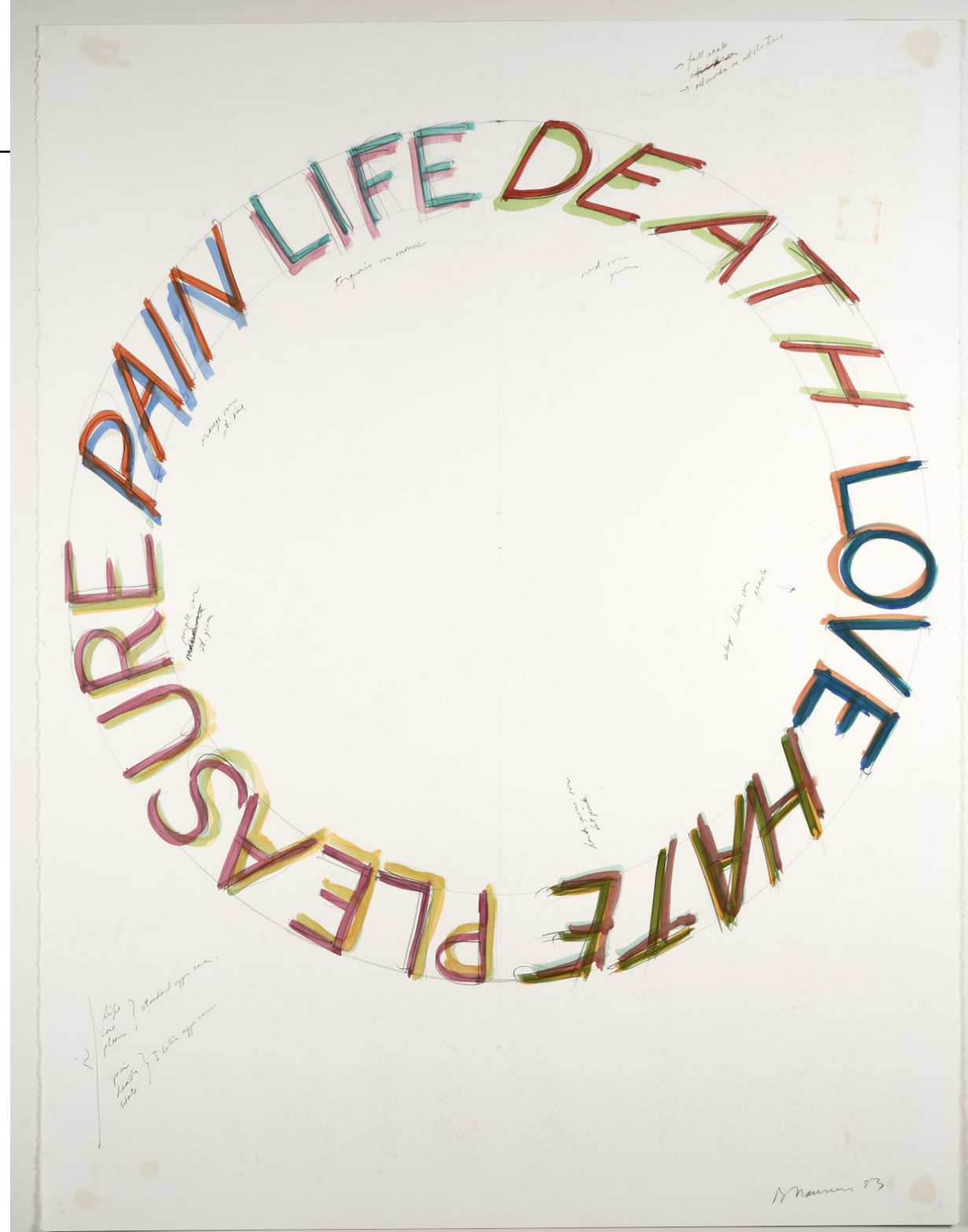
Study for Pleasure, Pain, Life, Death, Love, Hate, 1983

Stift, potlood en inkt op papier

Collectie Matthys-Colle – langdurige bruikleen aan S.M.A.K.,
Gent

De conceptuele kunstenaar **Bruce Nauman** (1941, Verenigde Staten, woont in New Mexico) werkt al meer dan vijftig jaar in elk denkbaar artistiek medium, waarbij hij gevestigde genres doorbreekt en steeds opnieuw de rol van kunst in vraag stelt. Deze tekening is een studie voor een van zijn bekendste werken, uitgevoerd in tweekleurige neonletters. Vaak wordt neon geassocieerd met reclame. Door woorden te gebruiken die de menselijke existentie vastleggen en diep menselijke emoties oproepen, overstijgt Nauman deze commerciële betekenis. De cirkel en de spiraal zijn de favoriete vormen van de kunstenaar omwille van hun onbepaalde begin- en eindpunten en hun onophoudelijke beweging. In de vorm van een cirkel zijn de paren van tegengestelde woorden 'plezier' en 'pijn', 'leven' en 'dood', 'liefde' en 'haat' te lezen. Ze vertegenwoordigen de cyclus van het leven, met zijn hoogte- en dieptepunten, in vrolijke neonkleuren.

A.G.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Cerith Wyn Evans

Untitled (Perfect Lovers + 1), 2008

Drie wandklokken

Courtesy of the artist and Marian Goodman Gallery

Cerith Wyn Evans (1958, Verenigd Koninkrijk, woont in Londen/Norfolk) regisseerde kortfilms en realiseerde experimentele cinema voor hij zich in de jaren 1990 op beeldende en conceptuele kunst ging richten. Met zijn werk zet hij noties van ruimte en tijd op losse schroeven en biedt metaforen aan die onze perceptie ter discussie stellen.

Untitled (Perfect Lovers +1) [Zonder titel (Perfecte geliefden + 1)] is een directe verwijzing naar het werk *Untitled (Perfect Lovers)* van Félix González-Torres uit 1991, waarin twee gesynchroniseerde klokken uiteindelijk niet meer synchroon lopen, wat symbool staat voor de strijd om gelijke tred te houden met een levenspartner. Evans voegt hier een derde klok toe, waardoor de focus verschuift van een monogame relatie naar een bredere, mogelijk polyamoureuze relatie. Deze toevoeging introduceert een nieuwe laag van dubbelzinnigheid en destabiliseert het beeld van het traditionele koppel, met een metaforische afbeelding van een throuple.

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

James Lee Byars

The Perfect Love Letter, 1974

Druk op papier

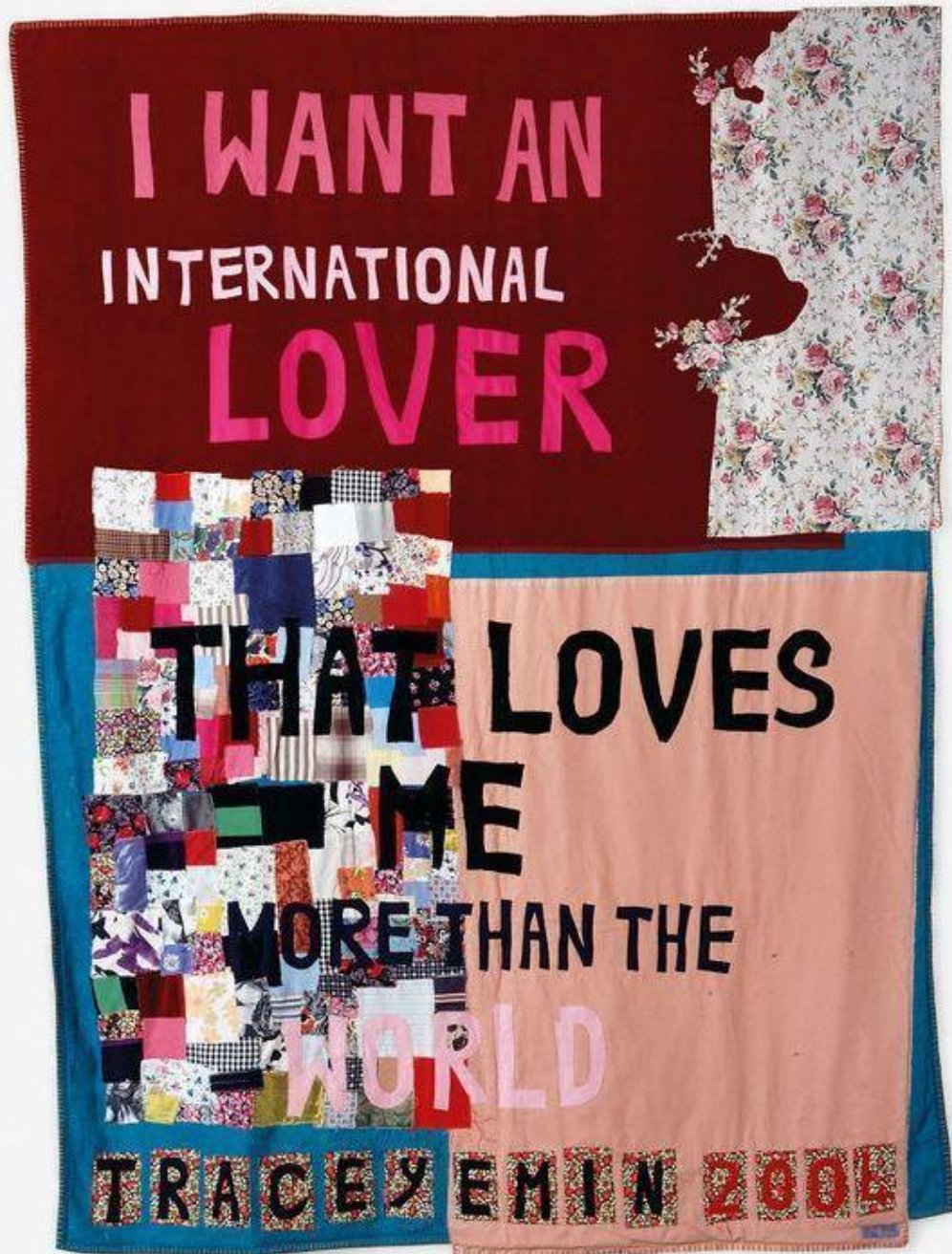
Collectie S.M.A.K., Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Gent

Als kunstenaar op zoek naar het absolute en naar een vormelijke schoonheid geïnspireerd door zowel de oosterse cultuur als de westerse filosofie, gebruikt **James Lee Byars** (1932-1997, Verenigde Staten) in zijn werk symbolen en vormen die hij als “perfect” beschouwt, zoals de bol, het prisma, de zuil.

The Perfect Love Letter [De Perfecte Liefdesbrief] is het werk dat ontstond na een stille performance getiteld *I Write I Love you Backwards in the Air* [Ik schrijf “ ik hou van je” achterstevoren in de lucht] die Byars in 1974 uitvoerde in Brussel, voor het Paleis voor Schone Kunsten (nu Bozar). Gekleed in een wit kostuum, een zwarte hoge hoed en een zwarte blinddoek voor de ogen, schreef de kunstenaar tijdens een formele ceremonie, die tegelijkertijd teatraal en minimalistisch was, met zijn wijsvinger "I love you" achterstevoren in de lucht.

A.S.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Tracey Emin

Not too much to ask, 2004

Gequilt deken

Astrup Fearnley Museet Collection, Oslo

Tracey Emin (1960, Verenigd Koninkrijk, woont in Londen/Margate/Zuid-Frankrijk) maakt gelaagde autobiografische kunstwerken. Ze getuigt over het misbruik dat ze heeft meegemaakt, het lijden dat ze heeft doorstaan en haar onvervulde verwachtingen van de liefde.

De quilttechniek, die traditioneel geassocieerd wordt met vrouwenwerk, is eeuwenlang onveranderd gebleven, maar heeft naargelang de tijden een andere invulling gekregen. Vaak gebruikt als bedsprei, werden quilts gemaakt voor bruiloften, geboortes en, meer recent, voor herdenkingsplechtigheden van bepaalde gemeenschappen. Hier haalt Emin de quilt uit de privésfeer en brengt hem in de publieke sfeer. Door ervoor te kiezen om een persoonlijke ervaring met expliciete en provocerende inhoud uit te beelden in dit textielensemble met onschuldige bloemmotieven, lokt Emin een confrontatie van registers uit, wat het werk des te ontwichtender maakt.

A.S.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Louise Bourgeois

Couple, 2002

Stof, aluminium, glas, hout

Privé-verzameling. Courtesy Xavier Hufkens, Brussels

In haar meer dan tachtig jaar omvattende oeuvre integreert **Louise Bourgeois** (1911-2010, Frankrijk/Verenigde Staten) systematisch haar eigen emotionele leefwereld en herinneringen. Ze geeft de buitenwereld een inkijk in haar diepste innerlijk. Aan de hand van verschillende media verkent ze existentiële thema's als eenzaamheid, liefde, angst, seksualiteit ... Vanaf het begin van de jaren 1990 start ze met het maken van textielsculpturen (*soft sculptures*) en werkt ze ook het thema van het 'koppel' in sculpturen uit.

Couple [Koppel] bestaat uit twee hangende figuren die verstrengeld zijn in een innige omhelzing. De kleine figuren, gemaakt van roze badstof, zijn naakt en kwetsbaar. Ze worden getoond in een metalen vitrine, die hen enerzijds beschermt maar anderzijds het intieme tafereel tot een publieke scène maakt. Bourgeois, die de ambivalentie van menselijke relaties centraal stelt, brengt hier een teder portret van intimiteit en verbondenheid. Ze spreekt tot ons verlangen naar heelheid – zowel in onszelf als in onze romantische relaties.

A.G.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Marta Minujín

Amor a primera vista, 2007

Acrylverf op stof van samengestelde matrassen

Madrid, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Depósito de Museo Reina Sofía Foundation (U.S.A.), 2021

Donación de Jorge M. Pérez

Marta Minujín (1943, Argentinië, woont in Buenos Aires) wordt beschouwd als een van de belangrijkste Latijns-Amerikaanse kunstenaars van haar generatie. Ze is vooral bekend om haar happenings, performances en participatieve omgevingen. Liefde en seksuele bevrijding, evenals het gebruik van soepele, omhullende materialen, zijn terugkerende elementen in het werk van deze pionier van de popart.

De matras, de stille getuige van onze intimiteit, heeft haar altijd gefascineerd. Net als haar eerste zachte sculpturen (1963) dompelt *Amor a primera vista* [Liefde op het eerste gezicht] ons onder in de intense sensaties van passie en liefde. Zestig jaar na de seksuele revolutie is op sommige plaatsen een tendens naar het terugschroeven van vrijheden waarneembaar, wat het intieme en politieke werk van Marta Minujín een onmiskenbare actualiteit geeft.

A.P.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

D'Angelo Lovell Williams

Elysian, 2018

Foto, pigmentdruk, tentoonstellingsprint

Courtesy of the artist and Higher Pictures, New York

D'Angelo Lovell Williams (1986, VS, woont in Brooklyn) is een fotograaf wier werk wordt geïnspireerd door hun eigen subjectieve ervaring evenals bredere kwesties zoals identiteit, racisme en homofobie. Hun belangstelling gaat uit naar de politiek van de vertegenwoordiging van het zwarte lichaam en queer identiteit. Ze verwierven zichtbaarheid met hun reeks portretten die intergenerationale banden, verwantschap en intimiteit in zwarte gemeenschappen verkennen.

Centraal in Williams' werk – vooral sinds hun HIV-diagnose – staat het ontrafelen van erotiek en gay liefde in droomachtige ensceneringen. In *Elysian* [Elysisch] portretten ze zichzelf, hun gezicht verborgen achter droge palmbladeren, met een minnaar, in een tafereel van tastbaar verlangen. Hun performatieve foto's zijn zowel theatraal als sensueel, vaak met een mysterieuze sfeer. Ze leggen uit: "het gaat niet over het creëren van een utopie, of het verlaten van de wereld waarin we bestaan, maar over het vinden van plaatsen waarin we kunnen bestaan als onszelf."

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Nathanaëlle Herbelin

Claire et Cécile, 2022-2023

Olie op doek

Courtesy of the artist and Xavier Hufkens, Brussels

Het figuratieve werk van **Nathanaëlle Herbelin** (1989, Israël, woont in Parijs) wordt gekenmerkt door een intimistisch universum en een fijngevoelige weergave van het dagelijks leven. Verwijzend naar de Nabis-schilders Pierre Bonnard en Édouard Vuillard, schildert ze huiselijke taferelen, maar zonder de typische overladen burgerlijke decors. Ze concentreert zich op haar personages; vaak zijn dat naaste familieleden of vrienden, soms zichzelf of mensen die ze op straat aanspreekt met het voorwendsel dat ze haar doen denken aan bekende figuren uit de kunstgeschiedenis.

In de traditie van het schilderen naar levend model, laat ze haar onderwerpen poseren op de zitbank in haar atelier, die ze trouwens de “zitbank van de liefde” noemt. Hier zien we Claire en Cécile in een moment van innige verstandhouding. Herbelin hecht veel belang aan de bevoorrechte relatie die ontstaat tussen haarzelf en haar model. Ze spoort ons aan te vertragen, als een manier om de intimiteit die gepaard gaat met het kijken naar kunst te verwelkomen.

M.S.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Pixy Liao

Carry the Weight of You

How to Build a Relationship With Layered Meaning

Things We Talked About

Start Your Day With a Good Breakfast Together

Uit de reeks *Experimental Relationship*, 2007 – ...

Fotoinstallatie, behangpapier en 3 C-prints op Canson Platinum Fibre Rag, tentoonstellingsprints

Courtesy of the artist and Stieglitz 19 Gallery

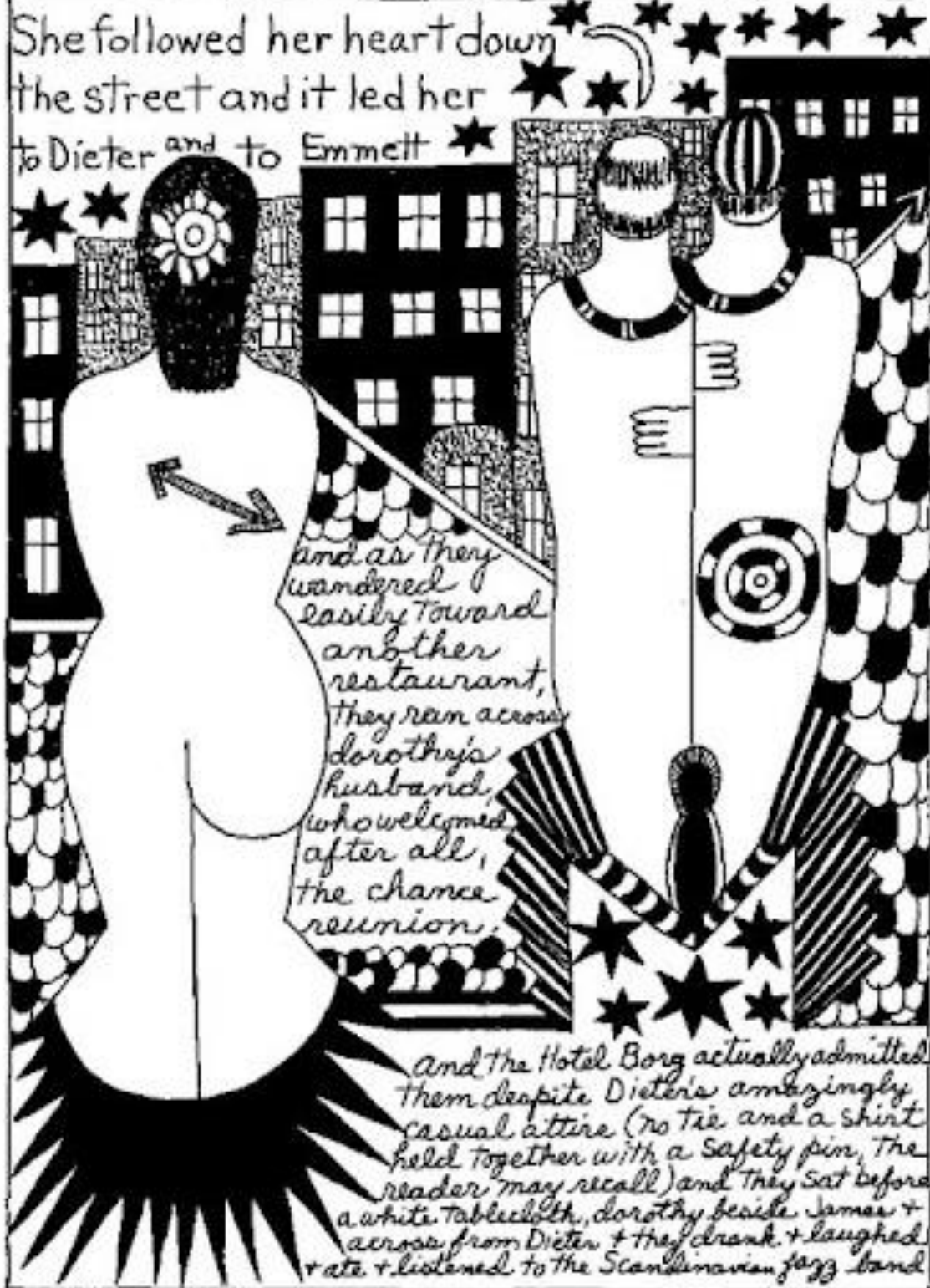
Pixy Liao (1979, China, woont in New York) is een multidisciplinaire kunstenaar die experimenteert met de mogelijkheden die portretkunst biedt om op humoristische wijze de stereotypen en machtsnormen van heteronormatieve partnerschappen te ondermijnen.

Experimental Relationship [Experimentele relatie] is een langdurend samenwerkingsproject tussen Liao en haar jongere Japanse partner Moro. De kunstenaar enceneert het paar in absurde poses die de grenzen van controle en macht doen vervagen. De vrouwelijke figuur straalt assertiviteit uit in vergelijking met de meer onderdanige mannelijke figuur die niettemin de sluiters in handen heeft. Liao's portretten doorbreken de patriarchale en culturele vooroordelen die ervan uitgaan dat de rol van de man in een koppel die van mentor en beschermer is. In plaats daarvan bieden haar foto's alternatieve modellen van machtsverhouding. Liao's fotoreeks op basis van enceneringen, die ze maar twee of drie keer per jaar uitvoert, ontwikkelt zich tot een essay over tijd en samen oud worden.

C.T.

Love is Louder *Intimiteit & romantiek*

Dorothy Iannone
An Icelandic Saga, 1978, 1983 & 1986

Ensemble van 48 tekeningen, inkt op gekartonneerd papier

Courtesy Air de Paris, Romainville

Dorothy Iannone (1933-2022, Verenigde Staten) is bekend om haar schilderijen, tekeningen, etsen, video's en objecten die het idee van absolute liefde uitdrukken door de weergave van extatische amoureuze en seksuele ervaringen.

Deze reeks beschrijft de reis van de kunstenaar naar Reykjavik in 1967. Iannone ontmoet er de kunstenaar Dieter Roth, wat voor haar een ingrijpende gebeurtenis is die een periode van zeven jaar samenleven inluidt. Roth wordt haar 'muze' en deze verbintenis betekent een nieuwe fase, zowel in Iannones gevoelsleven als in haar artistieke werk. De picturale expressie maakt plaats voor een grafisch narratief waarin haar handgeschreven teksten, figuren en versieringen zich vermengen om Eros te vieren, de versmelting van huid en geest, lichaam en ziel, in een dynamiek waarin het individu zichzelf alleen ten volle kan verwezenlijken door de tussenkomst van de ander. De intensiteit van dit verhaal over lichamelijke versmelting geeft het het mythologische karakter van een noordse saga.

V.K.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Louise Bourgeois

The Couple, 2007

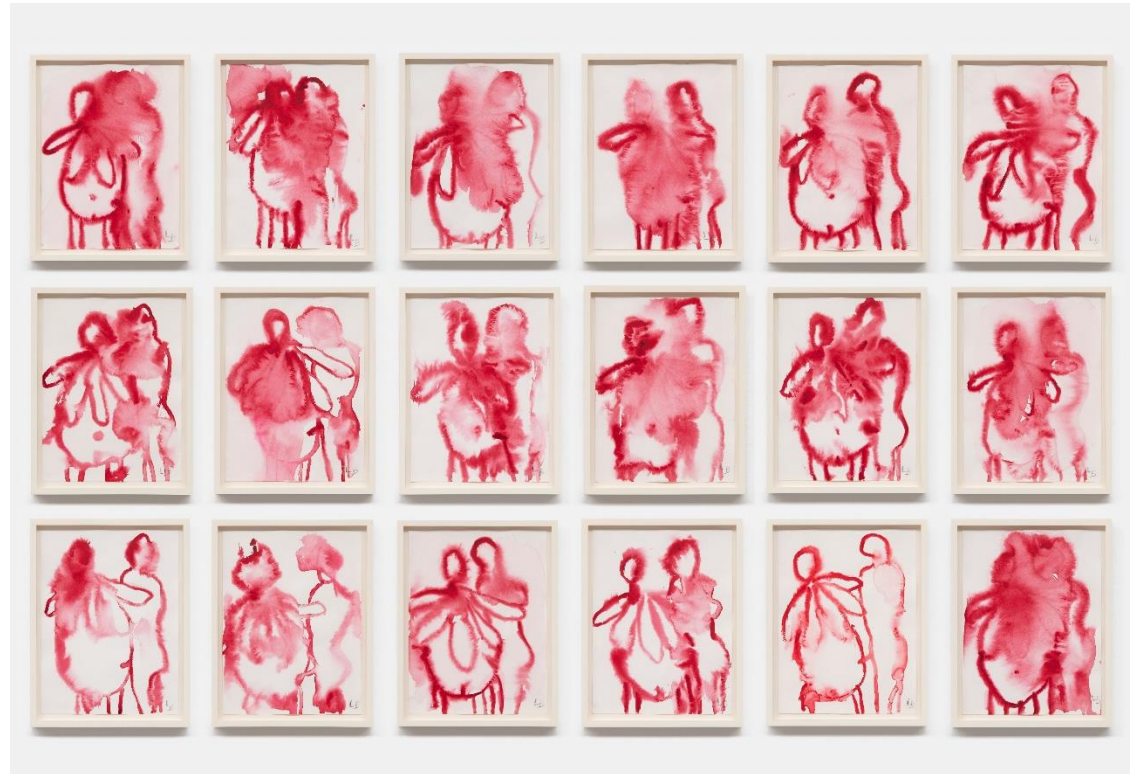
Gouache op papier

Privé-verzameling. Courtesy Xavier Hufkens, Brussels

In haar meer dan tachtig jaar omvattende oeuvre integreert **Louise Bourgeois** (1911-2010, Frankrijk/Verenigde Staten) systematisch haar eigen emotionele leefwereld en herinneringen. Ze geeft de buitenwereld een inkijk in haar diepste innerlijk. Aan de hand van verschillende media verkent ze existentiële thema's als eenzaamheid, liefde, angst, seksualiteit... Kunst maken is voor Bourgeois therapeutisch, tekenen ziet ze als een manier om af te rekenen met negatieve herinneringen.

In de laatste jaren van haar leven keert ze vaak terug naar thema's als familie, relaties en moederschap in tekeningen met rode gouache. De intense rode kleur roept associaties op met bloed, passie en liefde. De figuren vloeien in elkaar over, in een tedere brutaliteit en momenten van seksuele intimiteit en conceptie. In plaats van geïdealiseerde beelden, benadert Bourgeois deze thema's met een ongeëvenaarde eerlijkheid. Ze toont de strijd, identiteitskwesties en afhankelijkheid die relaties met zich meebrengen.

A.G.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Everlyn Nicodemus

Kristian et moi V, 1988

Kristian et moi VI, 1988

Olie op doek

Courtesy of the artist and Richard Saltoun Gallery, London and Rome

Everlyn Nicodemus (1954, Tanzania, woont in Edinburgh) is kunstenaar, schrijfster, curatrice en academica. Ze begon met schilderen in 1980 en maakte werken waarin ze abstractie en figuratie combineerde. Daarna ontwikkelde ze een oeuvre dat poëzie, collageboeken en mixed media-assemblages omvat. Haar werk onderzoekt complexe onderwerpen zoals geweld tegen vrouwen, structureel racisme en individueel isolement, maar ook genezing en het herontdekken van plezier in het eigen lichaam.

Veel van haar schilderijen tonen een vrouwelijk en mannelijk lichaam samen, vaak met een gevoel van spanning – zelfs geweld – in de ontmoeting. Maar deze twee zeer tedere werken tonen de kunstenaar in de beschermende armen van haar tweede man, kunstcriticus en -historicus Erik Kristian Romare. Nicodemus beschrijft het koppel als zielsverwanten: “we hebben elkaar verrijkt op diepgaande manieren die met geen woorden te beschrijven zijn”.

Z.G.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Iain Forsyth & Jane Pollard

Anyone Else Isn't You, 2005

Video (zwart-wit, geluid [mono])

30'

Tate. Purchased 2007

Iain Forsyth en Jane Pollard (1973 en 1972, Verenigd Koninkrijk, wonen in Londen) werken samen sinds ze elkaar halverwege de jaren 1990 op de kunstacademie ontmoetten. Als beeldend kunstenaars en regisseurs werken ze in verschillende domeinen: film, installatie, performance, sound, documentaire en tv-drama. Muziek speelt vaak een centrale rol in hun werk, met een focus op het culturele en emotionele belang ervan.

Anyone Else Isn't You [Niemand anders is jij] is een portret van 14 jonge mensen die rechtstreeks en zonder script tot de camera praten over liefde en verlies, met muziek als invalshoek. Forsyth & Pollard gebruiken het uitgangspunt van de zelfgecompileerde muziekcassette – de mixtape – om hun geïnterviewden te stimuleren openlijk te praten. De dynamische montage van de film maakt sprongen tussen de onderwerpen, waardoor betekenissen worden vermengd en verhaallijnen vervagen. Dit versterkt de uitersten van zelfvertrouwen en zelftwijfel in hun verhalen. Velen beschrijven vergelijkbare momenten, en allemaal benadrukken ze de centrale rol van muziek in het proces van verliefd worden.

Z.G.

Love is Louder *Intimiteit & romantiek*

Rosângela Rennó

Grupos 4, 9, 10

Uit de reeks *Cerimônia do Adeus*, 1997/2003

Ensemble van drie polyptieken van vier foto's elk; zilvergelatinedruk op papier, gemonteerd op aluminium

A.P./5

Madrid, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía

Rosângela Rennó (1962, Brazilië, woont in Rio de Janeiro) is geïnteresseerd in de mechanismen van het geheugen en het vergeten, en in de rol van lokale fotografie in de constructie van de individuele en collectieve identiteit. De toe-eigening en transformatie van archieffoto's is een belangrijke procedure in haar artistieke praktijk.

Cerimônia do Adeus [Afscheidsceremonie] brengt foto's van pasgetrouwde koppels samen die de kunstenaar vond in trouwalbums. "Vaak is het laatste beeld een foto van de bruid en bruidegom in de auto", legt ze uit. Het vertrek van de trouwers, in een huurauto of op een motor, wordt gezien als een performatieve handeling die het overgangsrutueel afsluit. De foto documenteert de vreugde over de liefdesverbintenis, maar consolideert ook het beeld en de identiteit van het koppel, en symboliseert de hoop op een gelukkige en voorspoedige toekomst.

A.P.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Deana Lawson
Latifah's wedding, 2020

Foto, inkjet fotoafdruk op papier, gemonteerd op PVC

Collectie Huis Marseille, Museum voor Fotografie, Amsterdam

Deana Lawson (1979, Verenigde Staten, woont in New York) maakt gebruik van verschillende visuele tradities zoals alledaagse toepassingen van portretfotografie, documentaire en familiealbumfotografie om thema's te verkennen als familie-erfgoed, gemeenschap, liefde en het spirituele.

Lawson is geïnteresseerd in de representatie van het zwarte lichaam in het dagelijks leven. In *Latifa's Wedding* [Latifa's bruiloft] fotografeert ze een pasgetrouwd stel: de man in pak en de bruid in traditioneel wit, en bij beiden zijn dollarbiljetten op hun kleding vastgemaakt. Een manier om hen een voorspoedige toekomst te wensen. De foto is een momentopname die Lawson's handelsmerk laat zien: de alledaagse esthetiek en de blik van haar hoofdpersonen.

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Mahesh Baliga
Anniversary, 2022

Caseïne tempera op panel

Privé-verzameling

Mahesh Baliga (1982, India, woont in Baroda) schildert eenvoudige handelingen uit het menselijk leven die vaak over het hoofd worden gezien. De intieme dimensie van de schilderijen – misschien een verwijzing naar Indiase miniaturen – gecombineerd met een kleurrijk maar ingetogen palet, scheppen een emotioneel intense wereld. Toch hangt er een zeker mysterie rond zijn werken, die zweven tussen werkelijkheid en verbeelding.

In *Anniversary* [Jubileum] nodigt Baliga ons uit om een alledaagse huishoudelijke taak, het verplaatsen of draaien van een matras, nader te bekijken. Een onbeduidend gebaar, maar wel eentje dat toch betekenis krijgt als het geassocieerd wordt met het idee van het jubileum van een koppel. We zijn vrij om dit beeld te interpreteren en wat het oproept over de toestand van het paar en de gedeelde activiteiten die de band tussen twee mensen tot stand brengen.

C.T.

Love is Louder *Intimiteit & romantiek*

Helena Almeida
Untitled, 2010

Video in loop (zwart-wit, geluid)
18'8"

Courtesy of Filomena Soares Gallery, Lisbon

Helena Almeida (1934-2018, Portugal) was een van de belangrijkste hedendaagse kunstenaars in Portugal. Ze geniet vooral bekendheid door haar performances waarin ze het lichaam en schilderkunst met elkaar verbindt. Haar oeuvre omvat ook fotografie, video en werken op papier. In dit titelloze kunstwerk zien we de kunstenaar en haar echtgenoot die proberen te stappen door hun atelier terwijl hun onderbenen aan elkaar zijn gebonden. Almeida bindt hun benen steeds strakker en maakt de draden daarna weer losser. Deze actie toont verschillende gradaties van verbondenheid en hoe moeilijk het is om vooruit te komen zonder individuele vrijheid. De video is een reflectie op de complexiteit van hedendaagse menselijke relaties en de inspanningen die ze van ons vergen. Het zet ons aan tot nadenken: hoe goed zijn we zelf in staat om samen te leven?

A.G.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Camille Henrot

Deep Inside, 2005

Video (viltstift op filmpellicule, geluid)
6'36''

Muziek van Benjamin Morando

Song geschreven door Nicolas Ker & Camille Henrot

Courtesy of the artist and kamel mennour, Paris

Camille Henrot (1978, Frankrijk, woont in New York) werkt voor haar creaties binnen diverse disciplines zoals film, tekenen, schilderkunst, beeldhouwkunst en installaties.

In de film *Deep Inside* [Diep vanbinnen] legt ze een animatietekening over een pornografische film uit de jaren 1970. Fotogram per fotogram heeft de kunstenaar de pellicule ingekleurd met een stift, en zodoende maakt ze de originele film gedeeltelijk zichtbaar in de delen die niet overtekend zijn. De seksuele inhoud wordt soms onthuld, soms verborgen, naargelang de beweging en de evolutie van de zwarte geanimeerde vormen. Deze schematische vormen, in een naïeve stijl, lijken het verdriet van een teleorgane liefde op te roepen, een sfeer die wordt versterkt door de melancholische muzikale ballade. Het sentimentele bovenop het pornografische, het spel van vol en leeg, aanwezig en afwezig, komen allemaal samen om de pijn van hartstochtelijke liefde uit te drukken, zowel fysiek als emotioneel. Als toeschouwers worden we voyeurs van een dubbelzinnige voorstelling, georkestreerd door de hand van de kunstenaar.

V.K.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Carolee Schneemann

Fuses, 1964-1967

16mm-film, overgezet naar HD-video (kleur, stil)
20'51''

Copyright the Carolee Schneemann Foundation.
Courtesy Electronic Arts Intermix (EAI), New York

Carolee Schneemann (1939-2019, Verenigde Staten), schilder van opleiding, is een pionier op het gebied van performance-, film- en installatiekunst. Als compromisloze feministe bevrijdde ze zich van de mannelijke blik en gebruikte ze haar eigen lichaam om de representatie van de vrouw en haar seksualiteit ter discussie te stellen. *Fuses* is een experimentele, auto-erotische film waarin de kunstenaar een eerbetoon brengt aan James Tenney, haar partner en geliefde. Door de ogen van Kitch, hun kat, die hen gadeslaat, zien we hen genieten tijdens het liefdesspel. Hoewel er niets gecensureerd is, resulteren de bewegingen van de Bolex-camera die de kunstenaar zelf hanteert en de bewerking van de filmpellicule (verbrand met zuur, ingekleurd, bekrast, overbelicht) in een gefragmenteerde weergave van de lichamen. We vermoeden meer dan we zien. In tegenstelling tot een pornografische film, wordt de seksuele handeling hier gevierd als een uitdrukking van wederzijdse liefde en een belichaming van vrijheid, plezier en het leven.

A.P.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Joëlle Dubois
Anonymous, 2015

Acryl, epoxy op houten paneel

Prive-verzameling, Köln

Joëlle Dubois (1990, België, woont in Gent) is bekend om haar levendige schilderijen die intimiderende vrouwen of kwetsbare individuen voorstellen. Achter het snoepkleurige palet en de erotica portretteert Dubois somberder symptomen van het hedendaagse leven: onze afhankelijkheid van sociale media en technologie en hoe beide onze intieme relaties en zelfvertrouwen hebben gevormd.

In deze reeks schilderijen zien we hoe een ultradigitaal verbonden generatie nieuwe vormen van relaties aangaat, waarbij seks verwordt tot een transactie en de seksuele partner tot een wegwerpartikel. De hedendaagse erotische ervaring, vormgegeven (en gedocumenteerd) door sociale media, lijkt misschien ego-bevredigend en zonder verantwoordelijkheden, maar Dubois suggereert dat er onder dit glanzende oppervlak een diepgewortelde eenzaamheid schuilgaat.

C.T.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Kyriaki Goni

Perfect Love #couplegoals #AIgenerated, 2020-2022

Video-installatie (loopvideo van beelden en bijschriften gevonden op open Instagram-accounts, AI-gegenereerde beelden, 5 inkjet fotoafdrukken) 63'45"

Werk gemaakt in opdracht voor de tentoonstelling: *Modern Love (or Love in the Age of Cold Intimacies)* curated by Katerina Gregos.

Courtesy of the artist and The Breeder

Kyriaki Goni (1981, Griekenland, woont in Athene) is een multimedia kunstenaar die de sociopolitieke en ecologische gevolgen van nieuwe technologie ter discussie stelt. Ze richt haar onderzoek hoofdzakelijk op grootschalige surveillance, extractivisme en mens-machine-interactie, om hybride installaties te creëren die tekeningen, video, geluid, codering en tekst omvatten.

Perfect Love #couplegoals #AIgenerated onderzoekt het beeld van het koppel en bestaat uit twee delen: een video van foto's verzameld op open Instagram-accounts, en een wallpaper van kunstmatig gegenereerde beelden gemaakt door een algoritme getraind door miljoenen beelden van kussende mensen en bijschriften van socialmediaberichten. Goni's juxtapositie van het echte en het artificiële wijst op de kunstmatigheid van de zelfrepresentatie van het heteronormatieve perfecte koppel, en stelt dit beperkte beeld van hoe liefde eruit zou moeten zien in vraag.

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Marina Abramović & Ulay

Rest Energy, 1980

16 mm film overgedragen op video PAL (kleur, geluid)
4'05"

Collectie Van Abbemuseum, Eindhoven

Marina Abramović (1946, Servië, woont in New York) en **Ulay** (pseudoniem van Frank Uwe Laysiepen, 1943-2020, Duitsland) vormden een kunstenaarsduo van 1975 tot 1988. Ze voerden intense performances uit waarin ze hun fysieke en mentale grenzen aftastten. *Relation Work* is een reeks gezamenlijke acties uitgevoerd over een periode van vijf jaar (1976-1981). Ze ademen elkaars adem, binden hun haren aan elkaar, gooien hun naakte lichamen tegen een muur.

In *Rest Energy* [Rust Energie] hielden beide kunstenaars met hun lichaamsgewicht een boog gespannen tussen elkaar, met de pijl gericht op Abramović' hart. Zo hielden ze elkaar in evenwicht. Kleine microfoons versterken hun hartslag, die steeds meer versnelt naarmate de performance vordert. Zij loopt het grootste risico, één verkeerde beweging kan fataal zijn. *Rest Energy* is een intense evenwichtsoefening en een portret van totaal vertrouwen en kwetsbaarheid. Abramović omschreef de performance als een van de moeilijkste die ze ooit deed omdat ze alle controle moest opgeven.

A.G.

Love is Louder *Intimiteit & romantiek*

Melati Suryodarmo

I Love You, 2007

Video (geluid, kleur), performancedocumentatie, Ebent07, Spanje
6'

Courtesy of the artist

Melati Suryodarmo (1969, Indonesië, woont in Bali/Java) is het boegbeeld van de performancekunst in Indonesië. Haar langdurende performances gaan over het lichaam dat worstelt met een bepaalde culturele en politieke context.

I Love You [Ik hou van jou] is een visuele metafoor voor de spanningen die inherent zijn aan een liefdesrelatie. Gedurende lange uren draagt de kunstenaar een glasplaat rond die zwaar en beklemmend is. Net als liefde is glas zowel sterk als breekbaar. De kleinste onachtzaamheid kan het doen versplinteren. In zijn gefragmenteerde staat wordt glas een scherp en gevaarlijk object. Tegelijkertijd blijft ze "Ik hou van je, ik hou van je, ik hou van je" herhalen, als een mantra. De verbale herhaling doet de betekenis vervagen en herinnert ons aan de veelzijdige en ongrijpbare aard van de liefde.

A.P.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Valie Export

Hauchtext: Liebesgedicht, 1970/73

Video (zwart-wit, geluid)
2'24"

Kontakt Collection, Vienna

Valie Export (1940, Linz, Oostenrijk, woont in Vienna/Keulen) is een iconische kunstenaar uit de naoorlogse periode. Haar interesse in de culturele representatie van het vrouwelijk lichaam komt tot uiting in een radicaal, feministisch oeuvre dat performance, film, fotografie en video omvat.

In *Hauchtext: Liebesgedicht* [Ademtekst: Liefdesgedicht] probeert ze een gedicht te schrijven door de tekst, letter voor letter, op een glazen plaat te blazen. Het gedicht heeft geen andere materialiteit dan die van de natte, schokkerige ademhaling van de kunstenaar. Hoewel we enkele letters kunnen onderscheiden, gaat het vooral om non-verbale communicatie. De kunstenaar doet een beroep op haar hele lichaam voor deze actie. Het wordt een artistieke materie, een teken. Liefde wordt hier uitgedrukt met haar hele wezen, haar adem, haar ziel.

A.P.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Jeffrey Gibson

Too Much Love, 2023

Gevonden boksak, uitzetschuim, acrylvilt, glaskralen, metalen bellen, nylon franje en synthetisch koord

The George Economou Collection

Jeffrey Gibson (1972, Verenigde Staten, woont in Brooklyn) laat zich inspireren door diverse artistieke genres, waaronder inheemse ambachten, modernistische composities en popcultuur. Zijn sculpturen, vaak versierd met ingewikkeld kralenwerk, vieren en eren zijn Choctaw- en Cherokee-erfgoed en queer identiteit. Hij gebruikt levendige kleuren, abstracte en geometrische patronen en teksten uit liederen en gedichten. Hij verwerpt opzettelijk begrippen als hoge en lage cultuur.

In *Too Much Love* [Te veel liefde] geeft hij de iconische masculiene boksak van het merk Everlast – die vaak wordt gebruikt om woede te kanaliseren – een nieuwe bestemming en transformeert deze met kralen, weefwerk en franjes. Hij roept de complexiteit op van hoe liefde kan voelen: een strijd tussen intense emoties, van woede tot adoratie.

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Tracey Moffatt & Gary Hillberg

Love, 2003

Montage van bestaande filmfragmenten op video en DVD
(kleur, zwart-wit, geluid)

21'

Ed. van 100

Courtesy of the artist and Roslyn Oxley9 Gallery, Sydney

Tracey Moffatt (1960, Australië, woont in Sydney/New York) is cineaste en fotografe. Ze onderzoekt haar eigen jeugdherinneringen en bredere thema's als ras, gender, seksualiteit en identiteit. *Love* maakt deel uit van *Montages*, een serie van acht video's gemaakt met editor **Gary Hillberg** (1982, Australië, woont in Melbourne) die in de geschiedenis en conventies van de cinema duiken en de invloed ervan op onze verbeelding laten zien.

Love is een compilatie van zeer korte filmfragmenten, voornamelijk uit Hollywood, die telkens één aspect van de liefdesrelatie tussen een man en een vrouw illustreren. De vloeiende en strakke montage begint met scènes van intimiteit die een wederzijdse verbintenis bezegelen; de momenten van liefdevolle versmelting maken al snel plaats voor scènes van verraad, bittere afwijzing en zelfs beledigingen en fysiek geweld. Dit brede spectrum lijkt overeen te komen met een stereotiep romantisch verhaal, dat verglijdt van verliefdheid naar onenigheid. De door Moffatt gekozen fragmenten benadrukken de wijdverspreide, haast terloopse voorstelling van geweld tegen vrouwen in Hollywood en de ontknoping waarin de vrouw wordt gedreven tot een moorddadige reactie.

V.K.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Agnès Geoffray

Laat me hier achter

Om me heen

Ik zal mijn ogen uitsteken

Ik hou van u

Ik hou je in de gaten. Ik wacht

De zee is zwart

De kou bereikt mijn hart

Afspraak op de klif

Er is iets gebeurd

Waarom gaat u weg, waar gaat u heen

Bezoek Hadrien

U zult het nooit weten

Vervoeg lichaam onmiddellijk

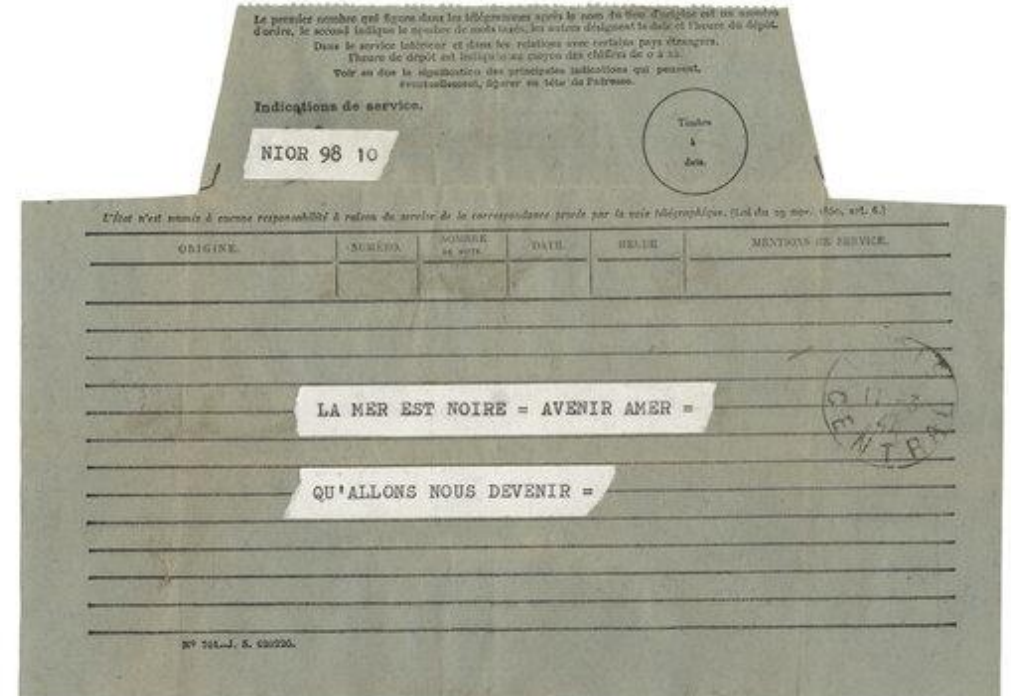
Uit de reeks *Télégrammes*, 2017

13 werken op papier

Courtesy of the artist

Het werk van **Agnès Geoffray** (1973, Frankrijk, woont in Brussel) bevindt zich op het kruispunt tussen fotografie, beeldhouwkunst en installatie. De kunstenaar onderzoekt, bewerkt en reactiveert de link tussen teksten en beelden door middel van enscenering, toe-eigening en associatie. In deze reeks gebruikt ze oude gevonden telegrammen waarin de originele tekststroken zijn losgemaakt en vervangen en herschreven op een typemachine. Deze nieuwe zinnen, willekeurig bijeengesprokkeld, die de beknopte en gefragmenteerde schriftuur nabootsen, roepen dezelfde urgentie en spanning op als de oude telegrammen en laten de verbeelding van de lezer de vrije loop. Deze herschrijvingen, met een boodschap die ietwat anders klinkt of is verdraaid, vormen een vaak bevreemdende en poëtische liefdescorrespondentie die hoe we ons een relatie herinneren in vraag stelt en ons uitnodigt ons eigen geheugen tegen het licht te houden.

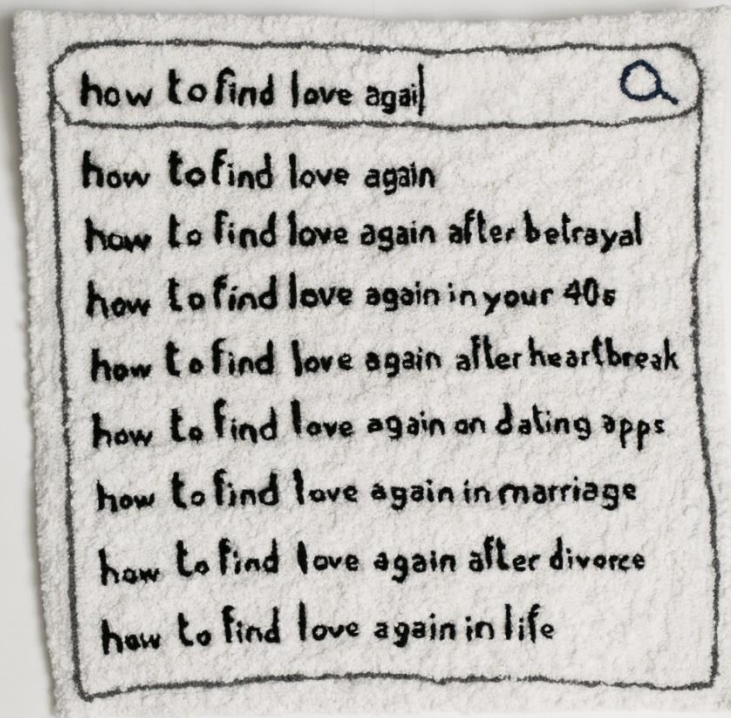
A.S.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Éva Ostrowska

I am not the Only One wondering, 2019

Wollen wandtapijt (borduur- en tuftwerk)

Courtesy of the artist

Éva Ostrowska (1989, Frankrijk, woont in Parijs/New York) onderzoekt de impact van digitale technologieën op de manier waarop we de liefde beleven, de ander benaderen, ons binden, of juist losmaken. Ostrowska gebruikt traditionele technieken - meestal textiel - om ultra-moderne digitale beelden te reproduceren. Hierdoor wordt de discrepantie zichtbaar tussen waar we naar op zoek zijn - een warme relatie vol geborgenheid - en het koude, vaste intermediair toestel dat de telefoon is.

I am not the Only One Wondering [Ik ben niet de enige die zich vragen stelt] legt op humoristische wijze onze existentiële zoektocht naar liefde bloot. De kunstenaar fixeert op een wandtapijt het beeld van een scherm dat een zoekopdracht op internet uitvoert op basis van een uit wanhoop gestelde vraag. De angst voor scheiding, eenzaamheid, verlies en teleurstelling lijkt het meest gedeelde sentiment ter wereld te zijn.

E.D.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Mahmoud Khaled

Proposal for a Romantic Sculpture, 2012 / 2024

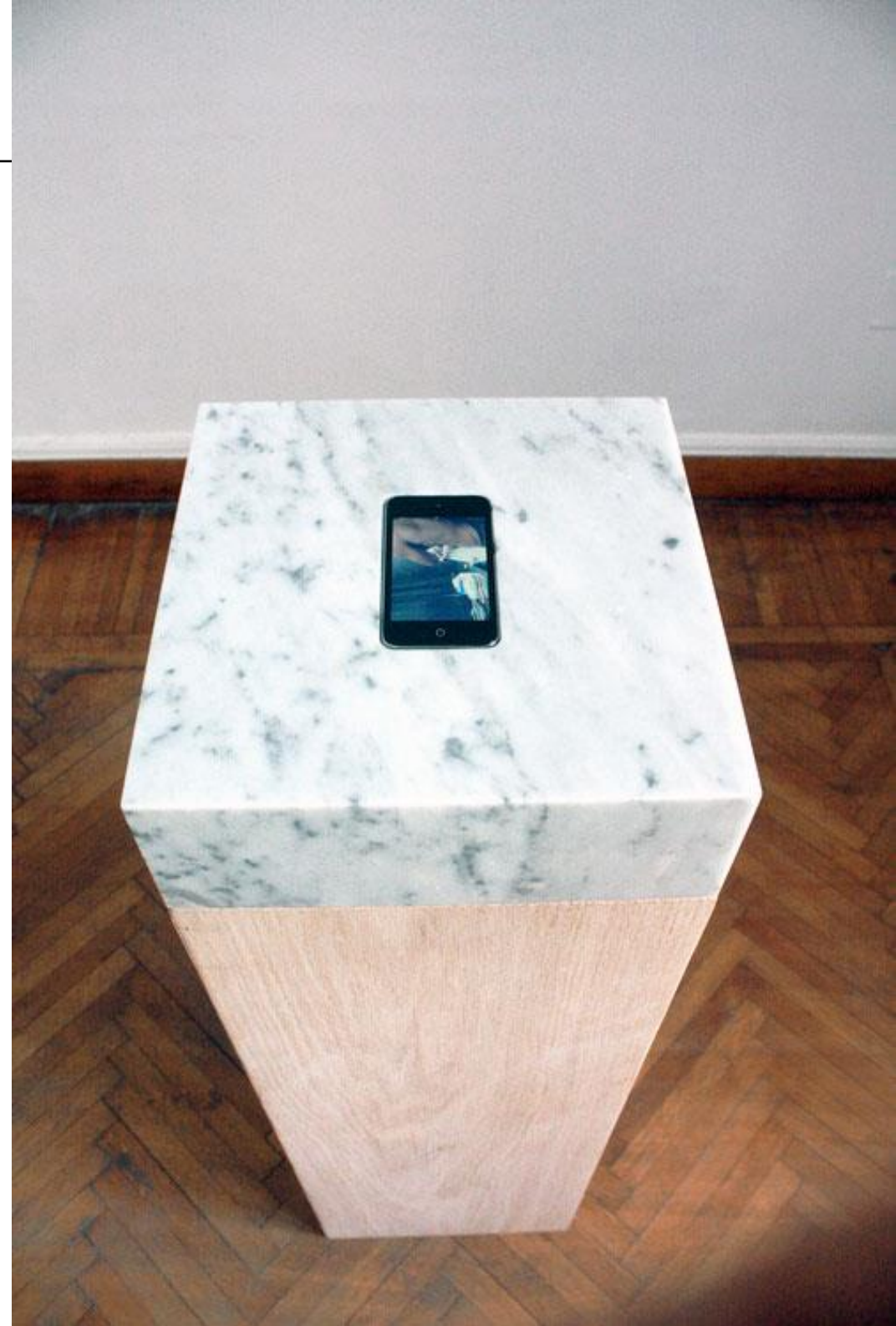
Video ingebed in sculpturale vorm (hout, marmer, Ipod)
5'

Courtesy of the artist and Gypsum Gallery

Mahmoud Khaled (1982, Egypte, woont in Berlijn) onderzoekt queer identiteit door het prisma van intimiteit. Zijn werk bekritiseert ook de manieren waarop dominante nationale narratieven worden opgebouwd en in stand gehouden, en hoe dit vaak bepaalde delen van de geschiedenis en mensen uitwist.

Een iPod ingebed in marmer toont hoe de zin "*Ne me quitte pas* [Verlaat me niet]" op de schouder van een man wordt getatoeëerd, terwijl Jacques Brel's lied met dezelfde titel weerklinkt. Een vergiftigd geschenk aan een geliefde met de bedoeling hen te manipuleren om te blijven? Of een moment van angst en verlatenheid? Khaled's werk belichaamt het geweld en de kwetsbaarheid van mislukte relaties en plaatst de universele ervaring van liefdesverdriet letterlijk op een voetstuk.

C.T.

Love is Louder ***Intimiteit & romantiek***

Ariane Loze
Our Cold Loves, 2022

HD-videoprojectie (kleur, geluid)
32'31"

Courtesy of the artist and Gallery Michel Rein, Paris/Brussels

Ariane Loze (1988, België, woont in Brussel), cineaste en performer, heeft het in dit werk over de sociale transformaties die de nieuwe technologieën teweegbrengen en werpt een humoristische blik op de liefde in het digitale tijdperk.

In *Our Cold Loves* [Onze koude liefdes] enceneert en vertolkt ze 22 soorten minnaars die op zoek zijn naar liefde, genegenheid en intimiteit via datingapplicaties. Blootgesteld in al hun kwetsbaarheid, observeren we de constante onderhandeling tussen wie ze zijn en hoe ze zichzelf presenteren op sociale netwerken. De algoritmes worden onder de loep genomen, waarbij de schaduwzijden van deze applicaties aan het licht komen, ze bouwen hun verdienmodel op een illusie van liefde. Loze stelt op ironische wijze de dictatuur van het fysieke, de oppervlakkigheid, de leugen en het verlies van zelfvertrouwen aan de kaak.

E.D.

Love is Louder

Intimiteit & romantiek

Shannon Plumb

First Date, 2018

Video (kleur, geluid)

3'24"

Courtesy of the artist

Film- en videokunstenaar **Shannon Plumb** (1970, Verenigde Staten, woont in Los Angeles) is bekend om haar low-tech humoristische kortfilms waarin ze zelf altijd de hoofdrol speelt. Gebruikmakend van de esthetiek van stille films en de ongeremde fysieke comedy van slapstick, portretteert ze gewone personages in gewone situaties. Door te focussen op de schijnbaar onbelangrijke momenten van het dagelijks leven, geeft ze op satirische wijze commentaar op het gedrag van mensen in de hedendaagse westerse samenleving. In *First Date* [Eerste afspraak] laat Plumb zien hoe sociale media en technologie zijn doorgedrongen tot ons meest fundamentele romantische gedrag: elkaar ontmoeten en met elkaar omgaan. In Plumbs film is de telefoon niet alleen een veilige plek voor verlegen mensen. Het wordt het belangrijkste communicatiemiddel tussen twee mensen, zelfs wanneer ze naast elkaar zitten.

C.T.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Dit hoofdstuk begint met het onderzoeken van de niet minder complexe vorm van liefde binnen een familie. Veel werken onthullen de lichamelijke van ouderliefde of zuster- en broederliefde, door aanraking en nabijheid (Diana Tamane, Elke Andreas Boon, Ulrike Rosenbach). Andere tonen intieme handelingen zoals voeden en eten (Patty Chang, Janine Antoni, Anna Maria Maiolino), gebaren van overdracht en verzorging. Een aantal werken nemen moederliefde als uitgangspunt, vaak geïdealiseerd maar die – zoals alle vormen van liefde – tegenstrijdig kan zijn (Margaret Salmon, Hippolyte Leibovici, Karolina Ćwik). En een klein aantal werken gaat over vaderliefde, een onderwerp dat zelden besproken of afgebeeld wordt in de kunst (Mahesh Baliga, Sophie Harris-Taylor).

Verschillende van de hier getoonde kunstwerken onderzoeken de complexe emotionele dynamiek binnen een familie, zoals het grote schilderij geïnspireerd op het bijbelse verhaal van Kaïn en Abel (Gert & Uwe Tobias), of de installatie van houten sculpturen waarvan de verschuivende posities symbool staan voor veranderende relaties van macht en affectie (Christian Jankowski). Veel van de werken onderzoeken noties van verwantschap die verder gaan dan biologische banden. Ze omvatten zelfgekozen families, die traditionele voorstellingen van het ‘nucleaire’ gezin (zelf een naoorlogse uitvinding) uitdagen om een verscheidenheid van vormen van familiale liefde te verkennen (Sharon Hayes, Catherine Opie). En een installatie met spiegels nodigt je uit om je eigen familieportret te maken (Nevin Aladağ).

De laatste zaal van dit hoofdstuk verkent vriendschap, een vorm van liefde die vaak wordt onderschat, en toch zijn vriendschappen van vitaal belang in ons leven, vaak van langere duur dan romantische relaties. Verschillende kunstwerken zijn groepsportretten: een gestileerd schilderij van een hele sociale groep (Apolonia Sokol), een paar snapshots die het bondgenootschap van een kleine groep vrienden onthullen (Lara Gasparotto), en een installatie met collage en borduurwerk die over een specifiek moment in een vriendschap vertelt (Fernando Marques Penteado). Een ander portret in tekstvorm vat een vriendschap samen in relatie tot zijn tijdperk (Félix González-Torres) en een kleine reeks foto's toont de verschillende gedaantes van één goede vriend (Donna Gottschalk). Allemaal benadrukken ze de essentiële rol van vrienden bij het creëren van een gevoel van eigenwaarde en een gemeenschapsgevoel.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Sharon Hayes

Ricerche One, 2019

HD-video-installatie met twee kanalen (kleur, geluid)

28' elk

Ed. 5 + 2 A.P.

Courtesy of the artist and Tanya Leighton, Berlin and Los Angeles

Sharon Hayes (Baltimore, 1970, woont in New York) onderzoekt de manier waarop 20ste-eeuwse politieke en artistieke discourses de genderkwestie verwoorden. Ze grijpt de codes en inhoud aan om nieuwe discourses af te leveren.

Ricerche One [Onderzoek Één] is een van de vijf delen van een video-onderzoek geïnspireerd op Pier Paolo Pasolini's film met interviews over maagdelijkheid, homoseksualiteit en seksuele opvoeding, *Comizi d'Amore* (1964). Deze video-installatie laat ons aan de ene kant kennismaken met jongvolwassenen, en aan de andere kant met kinderen van 5 tot 8 jaar. Onder leiding van Hayes praten de jongeren en kinderen over liefde, voortplanting, familie en weiden ze uit over de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd als kinderen van LGBTQ-ouders in de Verenigde Staten. Alleen loopt het geluid niet synchroon met het beeld. De dialogen worden in loops afgespeeld en nodigen ons uit om rond de installatie te lopen.

A.P.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Elke Andreas Boon

The Combing, 2014

Video loop (kleur, geluid)

3'43"

Courtesy of HALE

Elke Andreas Boon (geboren in België, woont in Gent) onderzoekt in hun werk wat ons menselijk maakt. Hun oeuvre is sterk persoonlijk geladen en gaat in tegen sociale structuren en verwachtingen. Kwetsbaar en rebels tegelijk roept het veel vragen op zonder antwoorden te bieden. Boon werkt in verschillende media (film, fotografie, tekeningen, installaties en muziek) die elkaar beïnvloeden. In *The Combing* [Het kammen] zien we twee zussen die elkaars haar kammen op de wals *An der schönen blauen Donau* van Johann Strauss II (1866). Steeds heviger bewegen ze rond elkaar heen. Het kammen, een eenvoudige handeling uit onze dagelijkse routine, verandert langzaam in een bevreemdende en bijna agressieve choreografie.

A.G.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Patty Chang

In Love, 2001

HD-video-installatie met twee kanalen (kleur, geluid)
3'28"

Courtesy of Patty Chang and Micki Meng, San Francisco

Patty Chang (1972, Verenigde Staten, woont in Los Angeles) is een kunstenaar die voornamelijk werkt met performance en video. Ze creëerde ook een aantal viscerale performances die de grenzen van het uithoudingsvermogen en de smaak opzoeken, om het publiek te shockeren en te laten nadenken over hun eigen vooroordelen en aannames.

Dit werk verkent de intense en complexe relaties die kunnen bestaan tussen ouder en kind. De kunstenaar is twee keer te zien: met haar moeder en met haar vader. In de twee parallelle video's lijken ze hartstochtelijk te kussen, een uitdaging voor het taboe rond incest. Maar als we nader toekijken, wordt het duidelijk dat de protagonisten in feite een ui eten – een symbool voor de verboden vrucht? – die van mond tot mond wordt doorgegeven, wat hen aan het huilen brengt. De video's worden van achter naar voor afgespeeld, waardoor de ui terug heel wordt en de tranen opdrogen.

Z.G.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Ulrike Rosenbach

Einwicklung mit Julia (Tying with Julia), 1972

Video (zwart-wit, geluid)

4'

Courtesy of the artist and IMAI - Inter Media Art
Institute, Düsseldorf

Ulrike Rosenbach (1943, Duitsland, woont in Keulen) is een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de feministische avant-garde en een pionier in de performance- en videokunst. Decennialang stelt ze in haar werk de traditionele representatie van vrouwen in vraag en probeert ze haar eigen positie als vrouw in de maatschappij te begrijpen. De kindertijd en de moeder-dochterrelatie zijn belangrijke thema's in haar video's. Ze zet zichzelf vaak in scène met haar dochter, zoals in *Einwicklung mit Julia* [Ingewikkeld met Julia], een van haar allereerste videoperformances. In deze vier minuten durende video verbindt ze zichzelf met haar dochter op bijna rituele wijze met gaasverband. Zo visualiseert ze de onafscheidelijke en intieme band tussen moeder en dochter, terwijl ze tegelijkertijd haar eigen positie als vrouw en kunstenaar bevroegt.

A.G.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Anna Maria Maiolino

Por um fio

Uit de reeks *Fotopoemação*, 1976

Zwart-witfoto, gelatinezilverdruk op papier

Videinsight©Foundation

Courtesy of the artist and Galleria Raffaella Cortese,
Milan – Albisola

Anna Maria Maiolino (1942, Italië, woont in São Paulo) beoefent een breed scala aan artistieke disciplines: tekenen, grafiek, poëzie, film, performance, installatie en beeldhouwkunst. Haar werken, waarin ze onophoudelijk noties als identiteit en subjectiviteit onderzoekt, combineren uitdagingen die tegelijkertijd individueel en politiek, intiem en collectief zijn.

Por um fio [Door een draad] maakt deel uit van de reeks *Fotopoemação* - een neologisme voor een werk waarin zowel fotografie als poëzie en actie aan bod komen. Het werk toont de kunstenaar zittend tussen haar moeder en dochter. Door stukjes touw van mond tot mond door te geven als vectoren van voedsel en woorden, materialiseren deze drie vrouwen van verschillende afkomst (Ecuador, Italië, Brazilië) en generaties de complexe emotionele en culturele banden die hen verenigen.

A.P.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Catherine Opie

Joan, Bettsy and Olivia, Bayside, New York, 1998

Uit de reeks *Domestic*

Foto, C-print gemonteerd op aluminium

Tate: Presented by the artist 2017

Flipper, Tanya, Chloe, & Harriet, San Francisco, California, 1995

Uit de reeks *Domestic*

Foto, inkjet fotoafdruk op papier, gemonteerd op aluminium

Tate: Purchased with assistance from Abigail Baratta (Tate Americas Foundation) 2018

Catherine Opie (1961, Verenigde Staten, woont in Los Angeles) is een fotografe bekend om haar krachtige portretten en stedelijke landschappen met een documentaire en sociale invalshoek. Haar foto's weerspiegelen een bijzondere aandacht voor de betekenis van de gemeenschap, voor wat die vormt en definieert, maar ook voor vragen over identiteit zelf. De fotografe, zelf lesbienne, heeft twee maanden door verschillende Amerikaanse staten gereisd om lesbische gezinnen en koppels te ontmoeten, en hen thuis te fotograferen. De reeks onderzoekt de manier waarop identiteiten kunnen worden gedocumenteerd. Opie benadrukt het gebrek aan zichtbaarheid van de lesbische gemeenschap in representaties van de Noord-Amerikaanse samenleving, waardoor deze ogenschijnlijk intieme en privé familieportretten een politiek karakter krijgen.

C.S.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Diana Tamane

From My Family Album II, 2012

17 foto's

Courtesy of the artist

Het werk van **Diana Tamane** (1986, Letland, woont in Tartu, Estland), waarin ze fotografie, video, tekst en gevonden voorwerpen combineert, wordt gekenmerkt door een documentaire en introspectieve benadering. Ze inspireert zich op autobiografische elementen uit haar familiegeschiedenis en creëert werken die herinneringen en identiteit ter discussie stellen, waarbij ze de intieme en soms triviale details van het dagelijks leven belicht. Haar werk biedt haar ook de mogelijkheid om de banden met haar familie aan te halen. "Het is als een draad die het contact vergemakkelijkt. Het is mijn taal van de liefde", vertrouwt ze ons toe. Voor dit werk herbekijkt Tamane familiealbums en toont ze momenten van tactiele nabijheid tussen haar en een dierbare. Op die manier creëert ze een beeldverhaal dat zowel persoonlijk als universeel is, waarin ze reflecteert over de dynamiek die aan de basis ligt van de relaties van genegenheid, hiërarchie of macht binnen een familie en, in bredere zin, in de post-Sovjetmaatschappij.

M.S.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Sophie Harris-Taylor

Caspar and Sid, 2021

Finn and Genne, 2020

Harri and Nara, 2021

Joe and Eli, 2021

Uit de reeks *Present Fathers*

Foto's, giclee print op Hahnemühle papier, tentoonstellingsprints

Courtesy of the artist

De fotoportretten van **Sophie Harris-Taylor** (1988, VK, woont in Londen) leggen gedeelde verhalen van mensen vast en brengen onderwerpen naar voren die vaak onder de radar blijven. Ze geeft de voorkeur aan natuurlijk licht om de schoonheid van het alledaagse en de authenticiteit van menselijke relaties vast te leggen.

Het was tijdens de lockdown van 2020 dat Harris-Taylor begon met een reeks portretten van vaders met hun kind, waarvan sommige – zoals hier – een geheel vormen van close-ups van omhelzingen, die verstrengelde handen, armen en voeten onthullen, klein en groot. Ze deelt haar foto's via Instagram, vaak vergezeld van korte commentaren van de vaders die vertellen over hun momenten van vreugde, maar ook van verwarring, eenzaamheid en de moeilijkheden die ze ondervonden bij de geboorte van hun kind. Door de realiteit van deze jonge vaders te documenteren, belicht Harris-Taylor het gebrek aan zichtbaarheid van het vaderschap en de bijbehorende uitdagingen.

M.S.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Karolina Ćwik

Untitled, 2020

Untitled, 2020

Uit de reeks *Don't Look at Me*

Foto, inkjet fotoafdruk op Epson Baryta Photo Rag, tentoonstellingsprints

Courtesy of the artist

Karolina Ćwik (1981, Polen, woont in Wrocław) gebruikt fotografie als een intiem dagboek. Ze plaatst vooral zichzelf en haar familie op de voorgrond en legt de angsten, twijfels en bezorgdheden bloot die verband houden met haar ervaring als moeder, dochter en kunstenaar.

Haar autobiografische reeks *Don't Look at Me* is voornamelijk gemaakt tijdens de quarantaine opgelegd door de COVID-19-pandemie. Via privémomenten thuis met haar kinderen die ze door de lens laat vastleggen, geeft Ćwik een eerlijke – maar nog steeds vaak onuitgesproken – beschrijving van de momenten van eenzaamheid, uitputting en hopeloosheid die veel vrouwen ervaren in de eerste jaren van het moederschap. In deze twee foto's lijkt het lichaam van de kunstenaar een levende speeltuin en een canvas voor haar kinderen te worden. Met het uitwissen van lichaam en gezicht lijken identiteit en vrouwelijkheid getest te worden, of zijn ze tijdelijk verloren.

C.T.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Gert & Uwe Tobias

6PM (Kain und Abel), 2022

Gekleurde houtsnede op doek

Ed. 1/2 +A.P.

Courtesy of the artists and rodolphe janssen, Brussels

De tweelingbroers **Tobias** (1973, Roemenië, wonen in Keulen) werken sinds 2001 samen. Ze creëren abstracte, kleurrijke en levendige werken, vaak bevolkt door angstaanjagende personages, geïnspireerd door de mythologie en folklore van Transsylvanië, waar ze vandaan komen. Ze putten ook uit de kunstgeschiedenis, bijvoorbeeld uit de schilderijen van de meester van het detail, Jeroen Bosch.

Dit gigantische schilderij geeft een interpretatie van de Bijbelse episode tussen Kaïn en Abel, de eerste twee zonen van Adam en Eva. De twee broers brengen een offer aan God, maar God geeft de voorkeur aan het offer van Abel. Jaloers en razend doodt Kaïn zijn broer en God veroordeelt hem tot een leven van zwerven en ballingschap. Het werk symboliseert de eerste strijd tussen goed en kwaad, en bij uitbreiding de dubbele gevoelens die onder broers en zussen kunnen bestaan: liefde gemengd met jaloezie, genegenheid gemengd met wrok.

E.D.

Love is Louder ***Verwantschap & vriendschap***

Christian Jankowski
Family Constellation, 2020

4 houten beeldhouwwerken
Video (kleur, geluid)
22'14''

Courtesy of the artist and MARE/Museum of recent Art,
Bucharest

Christian Jankowski (1968, Duitsland, woont in Berlijn) verkent de grenzen tussen kunst en het dagelijks leven via verschillende media. Hij doet een beroep op niet-artistieke professionals en het publiek voor de creatie van interactieve performances die sociale dynamieken ter discussie stellen.

Voor *Family Constellation* [Familieopstelling] nodigt Jankowski zijn broer Jochen uit om samen een kunstwerk te maken en tegelijkertijd een gezinstherapie te volgen. Tijdens deze therapie reconstrueren ze de constellaties waaruit hun familie bestaat. De twee broers maken vier houten sculpturen, één voor elk lid van hun gezin. Ze gebruiken kunst als een speels middel om te helen, en verplaatsen de replica's terwijl ze vrijuit praten. Dit geeft het onbewuste de ruimte om de familiedynamiek naar boven te halen en fungeert als katalysator voor een proces van (zelf)genezing. Hun uitwisselingen en de analyses van de therapeut zijn vastgelegd in de video die bij de sculpturen hoort.

C.S.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Nevin Aladağ

Spiegelfamilie, 2007

5 spiegels

Courtesy of the artist

Nevin Aladağ (1972, Turkije, woont in Berlijn) is een multidisciplinaire kunstenaar die onderzoekt hoe onze identiteit wordt geconstrueerd door middel van banden en transformaties die worden beïnvloed door sociale conventies, geografie en de groepen waartoe je behoort.

Spiegelfamilie is een werk van een ontwapenende eenvoud. Het bestaat uit spiegels van verschillende afmetingen die aan de muur hangen. De spiegel – een vertrouwd, alledaags voorwerp – weerkaatst ons beeld en nodigt ons uit deel te nemen en het werk te activeren. Het werk stelt op subtiele en doeltreffende wijze de vraag naar de rol van ieder in de kern van het gezin. Met humor pakt Aladağ de stereotypen aan die onze identiteit verstarren, ons gedrag conditioneren, en ons hiërarchiseren op volgorde en op grootte. Ze biedt ons een unieke kans om onze familie naar eigen inzicht te deconstrueren en opnieuw samen te stellen, en om ons te bevrijden van normatieve uiterlijkheden.

A.P.

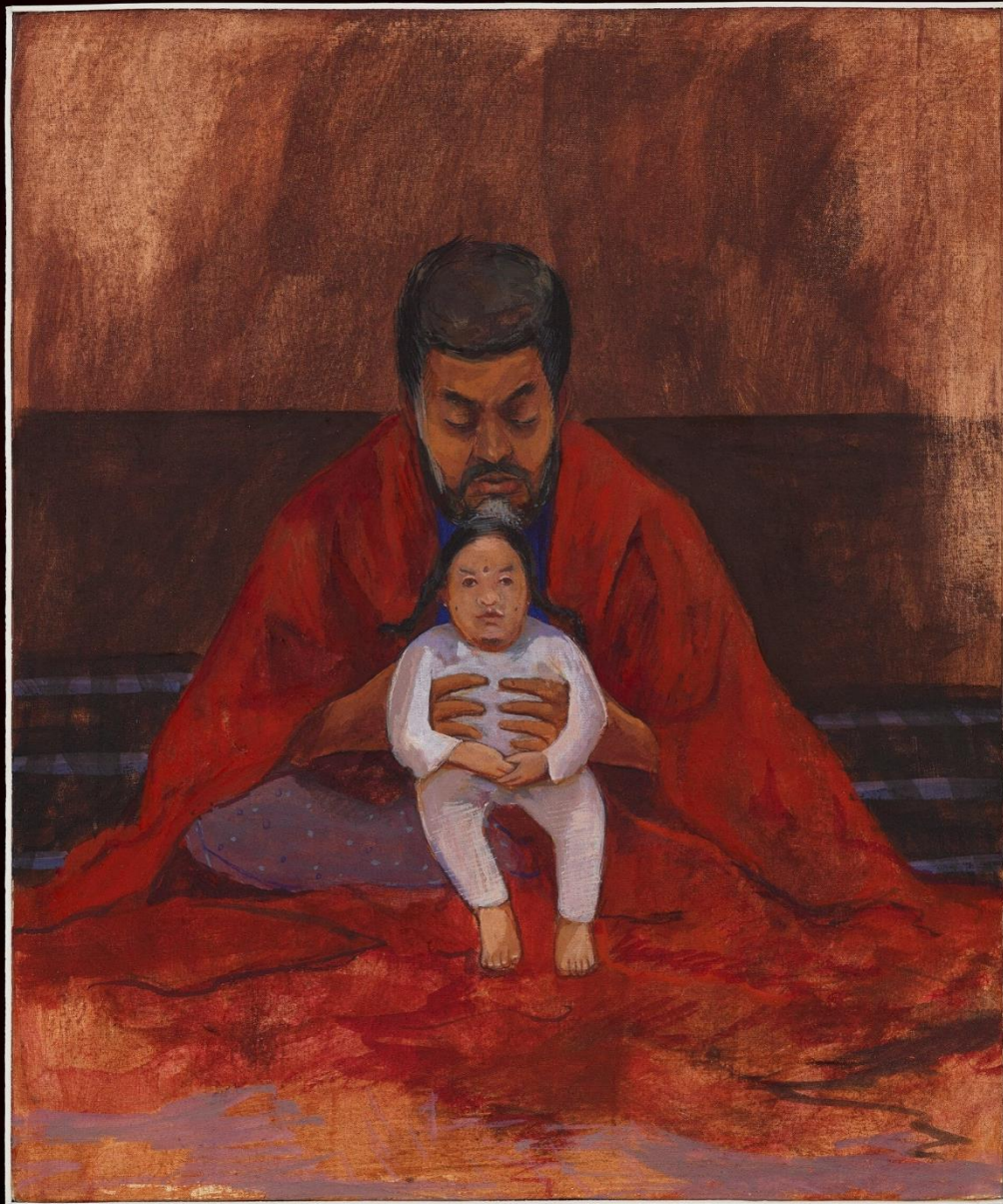

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Mahesh Baliga

Acting as Father, 2022

Caseïne tempera op paneel

Payal & Anurag Khanna Collection, India

Mahesh Baliga (1982, India, woont in Baroda) schildert eenvoudige handelingen uit het menselijk leven die vaak over het hoofd worden gezien. De intieme dimensie van de schilderijen – misschien een verwijzing naar Indiase miniaturen – gecombineerd met een kleurrijk maar ingetogen palet, scheppen een emotioneel intense wereld. Toch hangt er een zeker mysterie rond zijn werken, die zweven tussen werkelijkheid en verbeelding.

Baliga spreekt vaak over zijn schilderijen als een manier om persoonlijk verlies in herinnering te brengen of te verwerken, en overleden dierbaren of onvervulde wensen dicht bij zich te houden. In het schilderij *Acting as Father* verwijst Baliga naar het onvermogen van hemzelf en zijn vrouw om een gezin te stichten, en zijn verlangen naar het vaderschap. De kunstenaar portretteert zichzelf met een klein kind dat hij liefdevol vasthoudt, in een houding die sacraliteit en belangrijkheid uitstraalt, een pose die een westers publiek kan doen denken aan de religieuze voorstelling van Moeder met Kind.

C.T.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Janine Antoni

Umbilical, 2000

Gegoten familiezuiver van sterlingzilver en negatieve afdruk van de mond van de kunstenaar en de hand van de moeder

Astrup Fearnley Museet Collection, Oslo

Het werk van **Janine Antoni** (1964, Bahamas, woont in New York) richt zich op de relatie tussen het lichaam en de wereld die het omringt. De kunstenaar schildert met haar haren en haar wenkbrauwen, beeldhouwt met haar tanden en geeft vorm met haar tong. De sporen van haar lichaam getuigen van de interactie tussen actie en materie, waardoor de grens tussen performance en beeldhouwwerk vervaagt.

Antoni gebruikt het zilverwerk van haar familie en boetseert aan weerszijden van een lepel haar volwassen mond en de holte van haar moeder's hand. Als een externe navelstreng verbindt deze lepel die ze heeft geërfd - een symbool van huiselijke intimiteit en tafelrituelen - de kunstenaar met haar moeder en, bij uitbreiding, met toekomstige generaties. Het onderstreept het essentiële karakter van het voedend gebaar in de moeder-kindrelatie en de complexiteit van de banden die door dit gebaar ontstaan.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Margaret Salmon

Ninna Nanna, 2007

16mm film overgezet naar DVD (kleur- en zwart-wit, geluid)
8'16"

Courtesy of the artist

Margaret Salmon (1975, Verenigde Staten, woont in Glasgow) maakt intieme, poëtische portretten. Ze filmt vanuit de hand, vaak alleen, waardoor ze dicht bij haar onderwerpen kan komen en ze filmen in hun gebruikelijke omgeving, terwijl ze hun dagelijkse bezigheden uitvoeren. Salmons werk, dat beïnvloed is door filmstromingen als *cinema vérité* of het Italiaans neorealisme, is van nature politiek: ze legt de nadruk op het alledaagse leven van gewone mensen, dat ze met schoonheid en gevoeligheid in beeld brengt.

Ninna Nanna is een drieluik van portretten van jonge moeders. Gefilmd in Italië, waar traditionele opvattingen over moederschap sterk blijven, niet in de laatste plaats door de invloed van de katholieke kerk, ondermijnt Salmons film de geïdealiseerde iconografie van moeder en kind. Met tederheid stelt ze een realistischer beeld voor van het prille moederschap, een periode die vaak wordt gekenmerkt door fysieke vermoeidheid, sociaal isolement en het onderhouden van intense emotionele relaties.

Z.G.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Hippolyte Leibovici

Mother's, 2019

Film (kleur, geluid)

21'33"

Courtesy of the artist

Hippolyte Leibovici (1997, België/Frankrijk, woont in Brussel) begon op 15-jarige leeftijd in de filmwereld te werken, en concentreert zich nu voornamelijk op fictie. Zijn korte film *Mother's* is evenwel een documentaire, die ons meeneemt naar het hart van een familie dragqueens in het Cabaret Mademoiselle in Brussel, rond de beroemde Maman.

Leibovici kiest het sleutelmoment van de transformatie – het aanbrengen van de maquillage – om ons mee te nemen in de intimiteit van een 'huis'. Zoals in een familie adviseert en ondersteunt Maman, die meer ervaring heeft, Mademoiselle Boop, Loulou Velvet en KIMI AMEN, de jongsten. Stap voor stap transformeren Maman en haar dochters, gooien ze de remmen los en gaan ze diepe gesprekken aan over de dood, de herinnering, de zoektocht naar de liefde van een moeder en zelfvertrouwen.

E.D.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Fernando Marques Penteado

Meet me at the finger buffet, 2020

Installatie, mixed media

Courtesy of the artist and Mendes Wood DM São Paulo, Brussels, Paris, New York

Fernando Marques Penteado (1955, Brazilië, woont in Brussel) borduurt portretten van voornamelijk mannelijke personages op gevonden stoffen. Net als een romanschrijver weeft hij een achtergrondverhaal voor elk personage in storyboards die doen denken aan de prikboards die velen van ons thuis hebben, met de sporen van alledaagse interacties die als aandenken worden bewaard. Penteado's installaties combineren deze met echte objecten, om zijn denkbeeldige hoofdpersonages tot leven te brengen.

Penteado creëert genuanceerde en speelse evocaties van vriendschap tussen mannen. Platonische liefde wordt minder vaak besproken dan romantische liefde, maar vriendschappen zijn van vitaal belang en overleven vaak romantische relaties. Dit werk vertelt het verhaal van een man genaamd Xavier die een reünie organiseert voor een groep vrienden, hierbij geholpen door zijn goede vriend Jean-Claude. Op tafel staan suggesties voor het koud buffet, waarmee het belang van eten wordt benadrukt bij het ontvangen van vrienden.

Z.G.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Apolonia Sokol

Ship of Fools, 2021

Olie op doek

Courtesy of the artist and THE PILL®

Apolonia Sokol (1988, Frankrijk/Polen, woont in Parijs) schildert haar vriend(inn)en die ze tegenkomt in de Parijse undergroundscene. Ze kent macht toe aan mensen van verschillende etniciteiten en genderidentiteiten door ze te schilderen in poses of scènes die verwijzen naar kunstwerken uit het verleden. Door te reflecteren over feminisme, queer identiteit en alternatieve verwantschapsvormen, daagt ze de canons van de traditionele portretkunst uit. De titel *Ship of Fools* [Het narrenschip] verwijst naar een gedicht van de humanist en satiricus Sebastian Brant (1458-1521), waarin een groep dwazen, opeengepakt in een schip, koers zet naar een utopische plek van overvloed die ze niet zullen bereiken gezien hun schip vergaat. In Sokols schilderij zijn de dwaze zeemannen vervangen door krachtige vrouwen. Er straalt zelfvertrouwen uit hun blik, ze zijn comfortabel met hun naaktheid. Slechts één spookachtige en fragiele vrouwelijke figuur lijkt te zijn opzijgeschoven; een subtiele boodschap dat zwakheid geen vrouwelijke eigenschap is en dat dit schip niet zal zinken.

C.T.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Donna Gottschalk

Marlene Elling, Eugene, Oregon, 1974

Marlene Elling, my best friend, Eugene, Oregon, 1974

Marlene and Lynn in San Diego, 1973

Marlene Elling, age 23, E. 9th Str. NYC, 1968

Gelatinezilverdrukken op papier

Marcelle Alix, Paris

De foto's van **Donna Gottschalk** (1951, Verenigde Staten, woont in Vermont) zijn pas onlangs ontdekt. Na haar kunststudies eind jaren 1960 en begin jaren 1970 richtte ze haar lens al snel op haar vrienden en familie, terwijl ze werkte om haar alleenstaande moeder en broers en zussen te onderhouden. Al sinds haar tienerjaren was ze een gepassioneerde activiste voor de rechten van homo's, lesbiennes en transseksuelen, en fotografeerde ze vaak mensen die werden beschouwd als behorend tot de marge van de samenleving. Ze portretteerde hen met een grote menselijkheid en een duidelijke intentie om hen niet uit de geschiedenis te laten verdwijnen.

Gottschalk was 19 toen ze Marlene Elling ontmoette. In die tijd had ze een logeerkamer in haar appartement voor jonge lesbiennes die geen veilige plek hadden om te wonen. Elling – die seksueel misbruikt was, de pleegzorg had verlaten en gestraft werd omdat ze van een meisje hield toen ze in de jeugdgevangenis zat – vond onderdak bij Gottschalk. Ze werden hechte vriendinnen tot Ellings dood in 2005. Op deze foto's legt Gottschalk haar vast tijdens momenten van werk en vrije tijd. Elling was automecanicien en openlijk gay en schepte er genoeg in om het dominante narratief van die tijd, waarin vrouwen werden gezien als fragiel en damesachtig, te trotseren door haar natuurlijke stoerheid te laten zien.

C.T.

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Lara Gasparotto

Nous endormis, 2015

Tekening op een inkjet fotoafdruk

Laissez les enfants libres, 2023

Tekening op een inkjet fotoafdruk, uitvergrote Polaroid

Courtesy of the artist

Fotografe **Lara Gasparotto** (1989, België, woont in Anthistes) heeft al snel naam gemaakt met haar intuïtieve en poëtische benadering van fotografie. Voorbij de documentaire vorm, creëert ze verhalen vanuit beelden van het dagelijks leven. In de loop van haar vele reizen en vanuit haar contacten met mensen in haar nabije omgeving heeft ze een gevarieerd portfolio aan beelden opgebouwd, soms in kleur, soms in zwart-wit. Haar werk volgt de traditie van de "intieme dagboekfotografie" van Nan Goldin uit de jaren 1980, maar voegt daar een dromerige toon aan toe. De thema's jeugd en de schoonheid van het alledaagse leven liggen haar nauw aan het hart, zoals blijkt uit deze beelden van haar vrienden, die ze kon vastleggen in de vluchtigheid van fragiele en intieme momenten.

M.S.

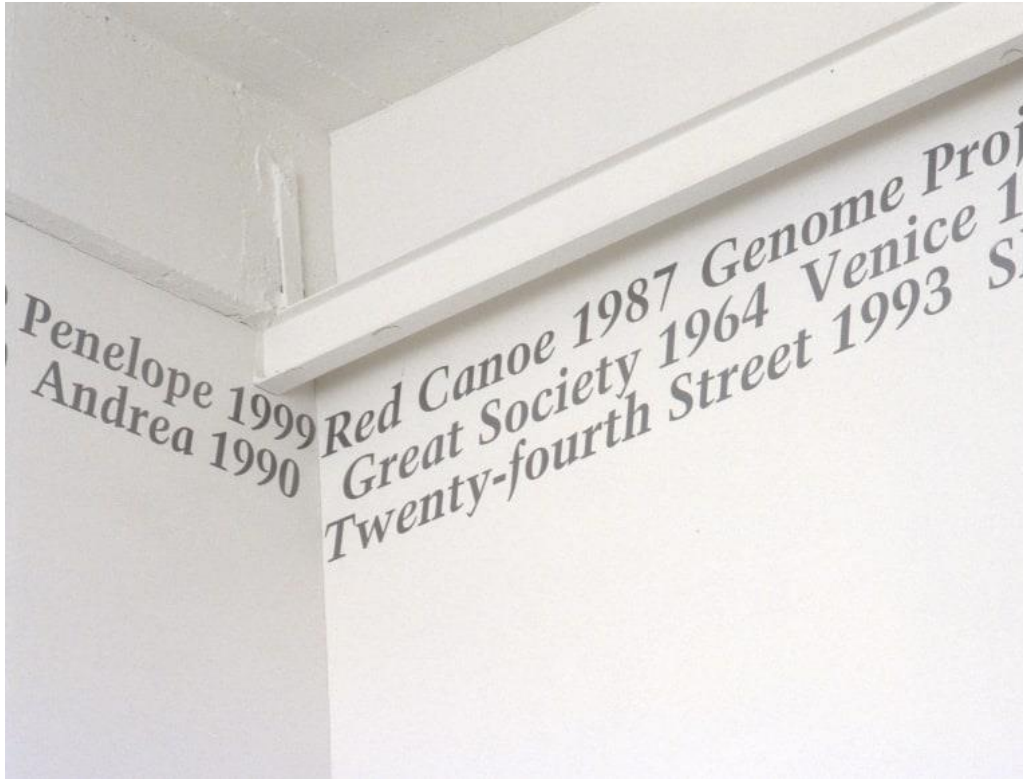

Love is Louder

Verwantschap & vriendschap

Félix González-Torres

Untitled (Portrait of Julie Ault), 1991

Insitu installatie, vinyl letters op de muur

Courtesy Julie Ault

Félix González-Torres (1957-1996, Cuba/Verenigde Staten)

gebruikte eenvoudige materialen en een minimalistische taal in zijn sculpturen en installaties waarbij hij thema's zoals liefde, vriendschap, homofobie, ziekte en dood verkende.

Untitled (Portrait of Julie Ault) [Zonder titel (Portret van Julie Ault)], maakt deel uit van een reeks tekstuele portretten in de vorm van muurfriezen, oorspronkelijk geschilderd tussen 1992 en 1993. Het werk, dat in situ is gemaakt, past zich aan aan de muren en doorloopt data, persoonlijkheden en gebeurtenissen uit het leven van Julie Ault. Het is een eerbetoon aan zijn vriendin, oprichtster, curatrice en uitgeefster van Group Material, waar González-Torres in de jaren 1980 lid van was. González-Torres was sociaal en politiek erg geëngageerd en sloot zich aan bij het collectief om mensen bewust te maken van de sociale vooruitgang die werd bedreigd door het ultraliberale beleid dat in de jaren 1980 in de VS werd gevoerd, maar ook als reactie op de passiviteit van het publiek toen zijn gemeenschap werd getroffen door de aids-epidemie, die tot zijn dood leidde.

A.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

De werken in dit derde hoofdstuk van de tentoonstelling hebben betrekking op uitingen van liefde tussen gemeenschappen, en onderzoeken de rol en de betekenis die de maatschappij aan liefde toekent.

Een selectie historische kunstwerken uit de late jaren 1960 zet de toon en documenteert het ontstaan van de hippiebeweging in de VS tijdens de Summer of Love in 1967 (Ruth-Marion Baruch) en de seksuele en sociale revolutie van mei '68 in Europa (Evelyne Axell). Liefde als een vorm van vreedzaam protest wordt geëvoceerd (bij Yoko Ono & John Lennon, Sharon Hayes), terwijl andere kunstwerken mensen tonen die massaal de straat op gaan om hun recht op liefde te verdedigen (Sam Durant, Sunil Gupta).

Twee essentiële kunstwerken verwijzen naar de aidsepidemie die uitbrak in de jaren 1980, maar waarvan de verwoestende gevolgen vandaag nog steeds voelbaar zijn (General Idea, Nan Goldin). Ze markeerde een verschuiving van de 'vrije liefde' van de jaren '60 naar een stigmatisering en moralisering van seksuele vrijheid, met dodelijke gevolgen. Een ander kunstwerk roept de meer recente COVID-19-pandemie op, en het effect van aanraking en nabijheid (Laura Cemin).

Een andere groep werken onderzoekt welke vormen van liefde sociaal aanvaardbaar zijn. Sommige werken kijken naar openbaar vertoon van affectie, een teken van de sociale tolerantie voor uitingen van romantische liefde (Dara Friedman, Iván Argote). Het belang van zichtbaarheid voor de LGBTQ+ gemeenschappen wordt in verschillende werken onder de aandacht gebracht, in de vorm van activiteiten of performances (Adriana Bravo, Tommy Kha), of door het in kaart brengen van het territorium van de liefde (Sam Hultin, Omar Mismar). Deze werken sluiten aan bij de muurschildering gecreëerd door Kasper Bosmans, aan het begin van de tentoonstelling, die de onzichtbaarheid van queer liefde in het verleden en vandaag oproept.

De kunstwerken in het laatste deel van de tentoonstelling onderzoeken de fundamentele vraag hoe je een samenleving kan opbouwen die gebaseerd is op liefde. Zo is er een focus op samenkomen om een nieuwe basis voor uitwisseling te creëren (Michelangelo Pistoletto, Tony Cokes). Sommige werken onderzoeken de vorming van alternatieve gemeenschappen rond solidariteit (Rob Crosse, Maria Papadimitriou). En woorden nemen opnieuw een centrale plaats in wanneer kunstenaars alternatieven proberen te formuleren voor het dominante paradigma (Johan Grimonprez, Eugenio Merino) of diverse interpretaties van liefde bieden (Mounira Al Solh). De tentoonstelling eindigt met een selectie meditaties over liefde in de woorden van grote denkers, voorgelezen door kinderen. Deze hoopvolle installatie van Julianne Swartz nodigt ons uit om elkaar de hand te reiken om het stuk te activeren, als metafoor voor het belang van samenkomen.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Ruth-Marion Baruch

Untitled (Vietnam summer truck), 1967/2024

8 zwart-witfoto's, inkjet fotoafdruk

Courtesy Special Collections, University Library, University of California, Santa-Cruz. Ruth-Marion Baruch and Pirkle Jones Photographs

Ruth-Marion Baruch (1922-1997, Duitsland/Verenigde Staten) was een fotografe van het straatleven en van het protest. Ze legde de hippie- en Black Panther-bewegingen in San Francisco in de jaren 1960 vast. Haar beelden verschillen van die van de mainstream media, omdat ze rustigere momenten fotografeerde, vluchtige momenten van vreedzame interactie tussen mensen. Geïnspireerd door Jack Kerouacs roman *On the Road* verzamelden zich in de zomer van 1967 bijna 100.000 hippies en beatniks in San Francisco. Velen van hen kwamen samen op het kruispunt van Haight-Ashbury. Baruch bezocht de buurt regelmatig en documenteerde de gemeenschappen die experimenteerden met nieuwe vormen van gemeenschapsleven: vrije liefde, hallucinogene drugs, en spiritueel ontwaken. Velen verzetten zich tegen de oorlog in Vietnam en verwierpen de consumptiewaarden van het kapitalistische Amerika. Tegen het einde van de zomer viel de bijeenkomst rond Haight-Ashbury uiteen omdat veel deelnemers zich ofwel bij andere bewegingen aansloten, ofwel hun studies hervatten of een baan moesten zoeken.

C.T.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Evelyne Axell

Joli mois de mai, 1970

Emailverf op plexiglas, unalut

Coll. Mu.ZEE, Oostende – Vlaamse Gemeenschap

Evelyne Axell (1935-1972, België) staat bekend om haar levendige, gedurfde werken in de stijl van de bloeiende popart-beweging. Door het gebruik van felle kleuren en innovatieve materialen zoals plexiglas weerspiegelen haar werken de geest van het anti-establishment van de jaren 1960 en 1970. De triptiek *Joli mois de mai* [De mooie maand mei] is een ware ode aan revolutionaire bezieling en seksuele bevrijding. Op het linkerpaneel beeldt Axell de invloedrijke Franse kunstkriticus Pierre Restany af als een goeroe die de bevrijding van de kunst predikt. De figuur die op het middenpaneel met het revolutionaire spandoek zwaait is het activistische icoon van mei '68 Caroline De Bendern, wier foto genomen tijdens een demonstratie alle media haalde. Op het rechterluik heeft Axell zichzelf afgebeeld: naakt en met haar schildersattributen. Met trots eigent ze zich het recht toe om haar lichaam en haar penseel naar eigen inzicht te gebruiken, geëmancipeerd en in alle vrijheid.

M.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Yoko Ono & John Lennon

Bed-In for Peace, 1969

Film en trouwalbum

Courtesy Yoko Ono

Terwijl in 1969 de Vietnamoorlog in alle hevigheid woedt, houden conceptueel kunstenaar **Yoko Ono** (1933, Japan, woont in de Catskill Mountains) en zanger **John Lennon** (1940-1980, Verenigd Koninkrijk), net getrouwd, een geweldloze demonstratie voor vrede, in de vorm van een *Bed-In for Peace*.

Hun experimentele aanpak is geïnspireerd door de sit-in, een vreedzame protestvorm waarbij demonstranten blijven zitten in of voor een locatie totdat ze worden verwijderd, gearresteerd, of hun eisen worden ingewilligd. In dit geval blijft het koppel gewoon in bed... Zich ervan bewust dat hun huwelijk veel publiciteit zou krijgen, hield het echtpaar twee keer een *Bed-In for Peace*; telkens gedurende één week, de eerste keer in Amsterdam, de tweede keer in Montreal, waarbij ze elke dag tussen 9 uur 's ochtends en 9 uur 's avonds de wereldpers in hun hotelkamer uitnodigden.

V.K.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

General Idea

AIDS Cross (Cadmium Red Medium), 1991/2021

5 panelen, acrylverf op linnen doek

Courtesy of the artists and Esther Schipper, Berlin/Paris/Seoul

De aidsepidemie zorgde voor een keerpunt in het werk van het Canadese conceptuele kunstenaarscollectief **General Idea** (AA Bronson, Felix Partz en Jorge Zontal, actief van 1967 tot 1994). *AIDS Cross (Cadmium Red Medium)* [AIDS Kruis (Cadmiumrood medium)] is een van hun producties die refereert aan het iconische werk LOVE, dat sinds de jaren 1960 deel uitmaakt van de populaire cultuur en werd gecreëerd door de Amerikaanse popartkunstenaar Robert Indiana. General Idea neemt de kenmerkende rode, blauwe en groene kleuren en typografie over, maar vervangt het woord 'LOVE' door 'AIDS'. Hun intentie is om dit geherformuleerde logo de rol van virus zelf te laten spelen, zodat het zich op zijn beurt door de massacultuur zou verspreiden en het woord 'AIDS' een nieuwe zichtbaarheid zou geven. Hier roept het motief van het kruis zowel de bron van het werk op – de "God is Liefde" van de Christian Science Church die Indiana als kind bezocht – als de ravage dat door het virus werd aangericht.

V.K.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Sam Durant

Love Is Louder, 2022

Elektrische lichtbak met vinyltekst
Ed. 3/3

Love Is Louder (Index), 2023

Grafiet en email spuitlak op papier

Courtesy of the artist and Praz-Delavallade,
Paris/Los Angeles

Sam Durant (1961, Verenigde Staten, woont in Berlijn) is geïnteresseerd in sociale, politieke en culturele geschiedenis, en in het bijzonder in de burgerrechtenbewegingen van de jaren 1960-1970.

Love Is Louder [Liefde is Luid] maakt deel uit van een onderzoeksproject naar archiefbeelden van betogingen. Wat Durant interesseert, naast het motief van de betoging, zijn de handgeschreven slogans op de protestborden en hun trefzekere karakter, ook al blijven deze slogans voor interpretatie vatbaar. Door ze te hertekenen met grafiet, en ze vervolgens over te zetten naar lichtborden die typisch zijn voor de reclamewereld, haalt de kunstenaar ze uit hun context en stelt ze open voor andere interpretaties. Zo heeft de slogan *Love Is Louder* zich losgemaakt van een betoging om een kunstwerk op zich te worden, en hebben we hem kunnen overnemen als titel van deze tentoonstelling.

A.P.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Sunil Gupta

Untitled (#1, 2, 7, 8, 11, 12)

Uit de reeks *Pretended Family Relationships*, 1988/ 2024

Foto's, Archival inkjet fotoafdruk, tentoonstellingsprints

Courtesy of the artist and Hales, London and New York

Sunil Gupta (1953, India/Canada, woont in Londen) stelt thema's als ras, familie, migratie, queer identiteit en seksualiteit ter discussie in zijn fotografie, boeken en video's die meerdere decennia beslaan. Hoewel zijn eigen persoonlijke leven en seksualiteit uitgangspunten zijn voor zijn projecten, is zijn werk niet zo zeer autobiografisch maar eerder een directe reactie op het onrecht waar de LGBTQ+ gemeenschap mee te maken heeft. Fotografie wordt een instrument voor activisme, voor politiek commentaar, en geeft zo een stem aan de ondervertegenwoordigden.

Pretended Family Relationships [Geveinsde familierelaties] portretteert anonieme koppels samen met beelden van betogingen en citaten uit een gedicht geschreven door Stephen Dodd, Gupta's toenmalige partner. Het werk werd gemaakt als reactie op "Clause 28" uit 1988 van de conservatieve regering van Margaret Thatcher, die het "promoten van homoseksualiteit" door lokale autoriteiten verbood. Deze wet veroorzaakte de sluiting en zelfcensuur van veel hulporganisaties voor de LGBTQ+ gemeenschap en werd pas ingetrokken in 2000 in Schotland, en in 2003 in Engeland en Wales.

C.T.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Nan Goldin

Gilles and Gotscho, Paris, 1991/1993

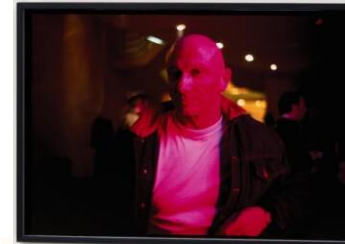
10 foto's, C-print

Astrup Fearnley Museet Collection, Oslo

Nan Goldin (1953, Verenigde Staten, woont tussen Parijs en New York) – cultfotograaf sinds de jaren 1980 – heeft van haar leven een iconografisch oeuvre gemaakt.

Al meer dan veertig jaar vereeuwigd de Amerikaanse fotografe haar dierbaren in hun intieme momenten. Het zijn compromisloze portretten, in een onverbloemde realistische stijl, die het dagelijks leven van haar vriendenkring weerspiegelen. Deze vrienden leven vaak in precaire omstandigheden en hun niet-normatieve seksuele identiteit, hun drugsverslaving of hun ziekte hebben hen aanzienlijk gemarginaliseerd. Hard getroffen en ten dele gedecimeerd door de dodelijke aids-epidemie in de jaren 1980 en 1990, heeft deze gemeenschap een waardige representatie gekregen, mede dankzij de portretten van Goldin. *Gilles and Gotscho* is een reeks van tien foto's die verschillende momenten uit het leven van een homoseksueel koppel laten zien, van de gelukkige dagen tot Gilles' dood ten gevolge van de ziekte.

A.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Laura Cemin

Scanning Proximities, 2020-2024

Tekeningen en notities in aquarel en/of potlood

Courtesy of the artist

Laura Cemin (1992, Italië, woont in Helsinki) ontwikkelt een multidisciplinaire aanpak geïnspireerd door haar opleiding in de beeldende kunst en haar achtergrond als balletdanseres. Ze onderzoekt de relatie tussen het lichaam, de taal en de perceptie door dagelijkse bewegingen en hun culturele betekenis ter discussie te stellen. Haar beeldend werk is vaak het resultaat van een performatieve actie die verschillende vormen kan aannemen.

In haar reeks tekeningen *Scanning Proximities* [Nabijheid Scannen] documenteert de kunstenaar een praktijk waarin aanraking centraal staat. Ze scant de contactpunten tussen haar lichaam en het oppervlak van andere lichamen en probeert zo de essentie van nabijheid vast te leggen. Elke kleur komt overeen met een specifieke tactiele gewaarwording. In quarantaine tijdens de COVID-19-pandemie put Cemin uit haar herinneringen om deze interacties opnieuw te creëren, waardoor de herinnering aan een kus, een omhelzing, een handdruk zichtbaar wordt.

M.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Dara Friedman

Romance, 2001

HD-video (kleur, stil)

32'

Courtesy of the artist and Pérez Art Museum, Miami

Dara Friedman (1968, Duitsland, woont in Miami) is cineaste en kunstenaar. Ze gebruikt filmmateriaal uit het dagelijks leven als grondstof voor haar minimalistische werken, die precieze acties of situaties in beeld brengen in plaats van een lineair verhaal te vertellen. Tijdens het filmen legt ze zichzelf vaak strikte regels op, maar desondanks is haar werk sensueel en gevoelig. *romantiek* documenteert koppels die elkaar in het openbaar kussen. Friedman vergelijkt het maakproces van dit werk met het kijken naar vogels. Toen ze in Rome woonde met haar pasgeboren baby, ging ze dagelijks wandelen in het park. "Ik werd echt getroffen door al die koppels die zo intens aan het zoenen waren. Het was net een natuurdocumentaire waarbij ik deed alsof ik mijn baby filmde, maar eigenlijk filmde ik de koppeltjes." Zich niet bewust dat ze gefilmd worden, voelen deze jonge heteroseksuele koppels zich op hun gemak om hartstochtelijk te kussen in het openbaar.

Z.G.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Iván Argote

Lengua con Lengua, 2019

Brons, gegoten beton

Ed. 2/3

Courtesy of the artist and Perrotin

Iván Argote (1983, Colombia, woont in Parijs) is een multidisciplinair kunstenaar die onze band met macht en met instellingen verkent via performances, soms verder uitgewerkt in de vorm van films, installaties of beeldhouwwerken.

Lengua con lengua [Taal met tong] vindt zijn oorsprong in de film *Plaza del Chafleo* (2019) waarin Argote speculeert over de mogelijke definities van het werkwoord "Chaflearen", een door de kunstenaar bedachte term die onder meer "een soort kus waarbij twee tongen met elkaar in contact komen en in cirkels beginnen te bewegen" kan betekenen. Argote bevriest deze kus – een moment van intimiteit en sensualiteit tussen twee mensen – in brons en blaast de schaal van het menselijk lichaam op. De kus wordt een monument, het intieme wordt collectief. Door gebruik te maken van een strategie gebaseerd op emotie en humor, stelt Argote de dominante verhalen die zich afspelen in de openbare ruimte ter discussie.

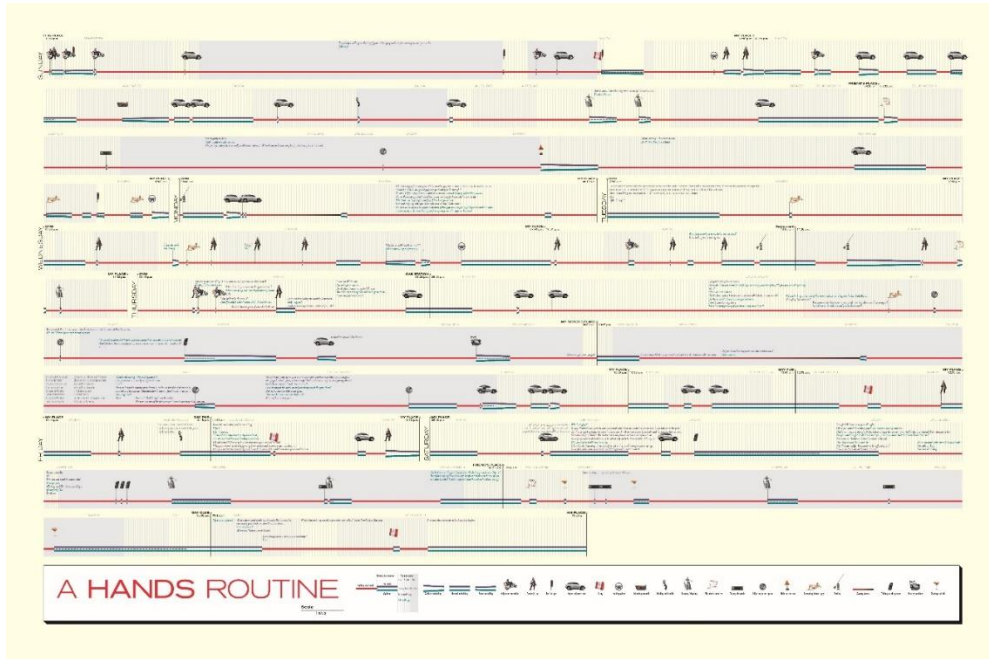
A.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Omar Mismar

A Hands Routine, 2011

Afdruk op papier

Courtesy of the artist

Omar Mismar (1986, Libanon, woont in Beiroet) is een transdisciplinair kunstenaar. Liefde, politiek en openbare ruimte zijn terugkerende thema's in zijn werk.

A Hands Routine [Een choreografie van handen] reconstrueert de reis van twee mannen in een auto door Beiroet en focust op het gebaar van handen vasthouden. Het werk brengt de momenten in kaart waarop ze in de auto besluiten om elkaars hand vast te houden of los te laten: rode lijnen geven aan dat ze elkaars hand vasthouden, terwijl groene en blauwe lijnen aangeven dat ze elkaars hand loslaten. Mismar's werk onderzoekt de complexe relatie tussen intimiteit en zichtbaarheid daarvan in de openbare ruimte en nodigt ons uit om liefdesgebaren opnieuw te bekijken. Het laat de potentiële bedreigingen zien waarmee LGBTQ+ gemeenschappen worden geconfronteerd bij het tonen van affectie in het openbaar. "Handen vasthouden wordt een risico, een geheime daad, leuk omdat het gevaarlijk is", legt Mismar uit. Dit werk herinnert ons op een indringende manier dat onze maatschappelijke normen uitingen van liefde bepalen en beperken.

E.D.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Sam Hultin

I'm Every Lesbian, 2013/2016

Plattegronden van Oslo en Tirana, bijpassende geluidsopnames

© illustraties : Ylva Emel Karlsson

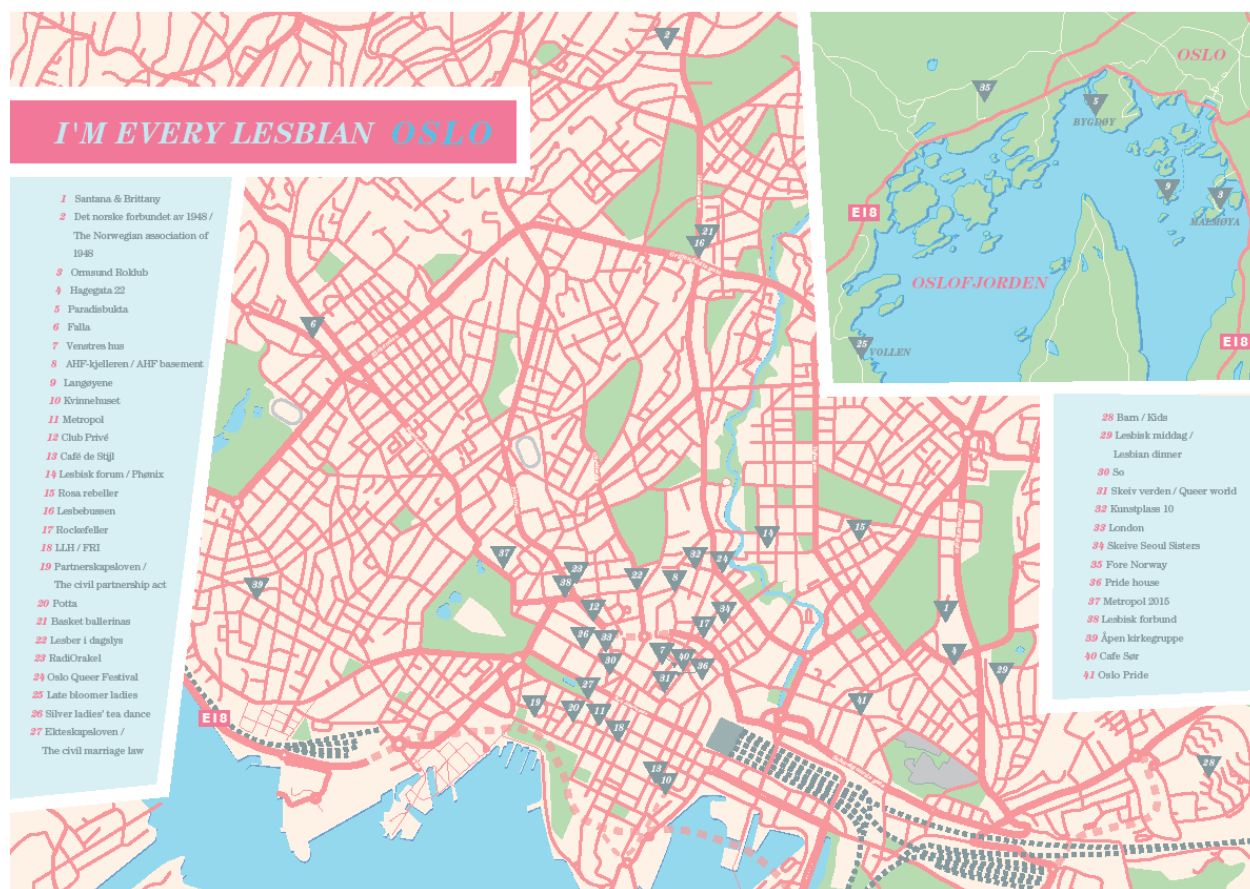
© Interactieve plattegrond : Marko Damiš

Courtesy of the artist

Sam Hultin (1982, Zweden, woont in Stockholm) verdiept zich in queer geschiedenis, identiteit en gemeenschapsvorming door middel van stadswandelingen, samenzang en herdenkingen. Ze benadrukt de verbanden tussen persoonlijke ervaringen en bredere politieke en sociale structuren in stedelijke omgevingen.

I'm Every Lesbian [Ik ben elke lesbienne] brengt stadswandelingen in kaart op basis van interviews met lokale lesbiennes in verschillende Europese steden (Oslo, Tensta, Boxholm, Malmö, Norrköping in Zweden, Belgrado in Servië en Tirana in Albanië). Het project plaatst de politieke en persoonlijke facetten van de lesbische geschiedenis in perspectief, zoals belangrijke ontmoetingsplekken, organisaties en persoonlijke verhalen over liefde en vriendschap, en illustreert de impact van sociale en politieke bewegingen op het individu. Door de koptelefoon kan je luisteren naar verhalen die zijn opgenomen in Oslo en Tirana.

E.D.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Sharon Hayes

Everything Else Has Failed! Don't You Think it's Time for Love?, 2007

Installatie, 5 affiches, 5 speakers

Courtesy of the artist and Tanya Leighton, Berlin/Los Angeles

Sharon Hayes (1970, Baltimore, woont in New York) koppelt performancekunst aan sociaal engagement. Een centraal aspect in haar werk is de relatie tussen discours, geschiedenis en politiek.

De vijf toespraken die we te horen krijgen, werden door de kunstenaar op vijf opeenvolgende dagen, van maandag tot vrijdag, buiten op straat gehouden, voor een investeringsbank in New York. De toespraken evolueren van een emotioneel en intiem discours (gericht tot een anonieme en verdwenen geliefde) naar een pleidooi omtrent urgente sociale kwesties (zoals de oorlog in Irak en de financiële crisis). Via de performance en de installatie wordt het privédiscours overgebracht naar de openbare ruimte, waarbij de fricties tussen ons privéleven en het politieke leven, tussen onze wanhoop in de liefde en onze hoop op een betere wereld worden benadrukt.

A.P.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Adriana Bravo

Beso de Chola, 2016

Foto van Tony Suárez, inkjet afdruk op Epson Fine Art Pearl papier, gemonteerd op aluminium, tentoonstellingsprint

Courtesy of the artist

Adriana Bravo (1972, Bolivia/Mexico, woont tussen La Paz en Mexico) is een feministische en interdisciplinaire kunstenaar. Haar werk onderzoekt de relatie van inheemse Boliviaanse vrouwen tot seksuele zelfbeschikking in een conservatieve samenleving.

Beso de Chola [Kus van Chola] toont een tedere en liefdevolle kus tussen twee vrouwen van gemengde afkomst in traditionele Boliviaanse kleding die folklore en 18de-eeuwse Spaanse mode combineert. Chola is een term die verwijst naar een inheemse vrouw en die vaak in een pejoratieve betekenis wordt gebruikt, maar hier wordt de term door de kunstenaar opnieuw opgeëist. Of het nu gaat om performances in de openbare ruimte in La Paz, of om deze studiofoto, de kunstenaar maakt elkaar kruisende identiteiten, inheems en queer, zichtbaar en normaliseert ze. Dit is een eerste verkenning van wat een 'Cholo queer' esthetiek zou kunnen zijn, ongekend in Bolivia en geïnspireerd door de Queer Chicano kunst. Queer Chicano ontwikkelde zich tussen de jaren 1960 en 1990 in L.A. en kwam op voor de rechten van Latijns-Amerikaanse homoseksuelen, die spilfiguren waren in de seksuele revolutie en ook slachtoffers van de aids-epidemie, naast andere vormen van discriminatie die verband hielden met hun afkomst en sociale omstandigheden.

A.P.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Tommy Kha

Return to Sender, 2019

Dia projectie

Courtesy of the artist and Higher Pictures

Tommy Kha (1988, Verenigde Staten, woont in New York/Memphis) onderzoekt de thema's seksuele identiteit en representatie, vaak door middel van een zelfportret of de encenering van zichzelf. Niet zonder humor snijdt zijn werk raciale stereotypen aan, evenals de Aziatische diaspora-ervaring en culturele verbondenheid. Voor de reeks *Return to Sender* [Terug naar afzender] laat Kha zich kussen door mannen en vrouwen in bars, in restaurants of op straat in New York. Zijn onbewogen gezicht, dat de kussen niet beantwoordt, roept vragen op. Men zou kunnen denken dat hij het Hollywoodstereotype van de Aziatische man (zonder onderscheid van afkomst), ontmannelijkt en verstoken van verlangen, in stand houdt. Kha legt uit dat deze weigering juist de uitdrukking is van zijn macht – de macht om deze thematiek aan te grijpen en er een karikatuur van te maken.

C.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Johan Grimonprez

Every day words disappear | Michael Hardt on the Politics of Love, 2016

Video (kleur, geluid)

15'

Courtesy of the artist and Zapomatik

Johan Grimonprez (1962, België, woont in Brussel/New York) is bekend om zijn films waarin hij neoliberale kapitalistische democratieën ter discussie stelt. Zijn films die gestoeld zijn op cultuurtheorie en politieke filosofie combineren vaak gearchiveerde nieuwsbeelden, filmfragmenten, reclame en interviews.

In deze film plaatst Grimonprez een interview met politiek filosoof Michael Hardt naast korte filmfragmenten uit Jean-Luc Godards *Alphaville* (1965). Terwijl Hardt uitweidt over wat het zou betekenen om ons politieke systeem te baseren op liefde in plaats van angst (zoals bepleit door Macchiavelli), tonen scènes uit Godards dystopische metropool een vervreemde maatschappij waar liefde en affectie verboden zijn. Hardt probeert alternatieve samenlevingen voor te stellen die gevormd zijn naar het idee van 'commons' – nieuwe maatschappelijke relaties gebaseerd op samenwerking en dialoog.

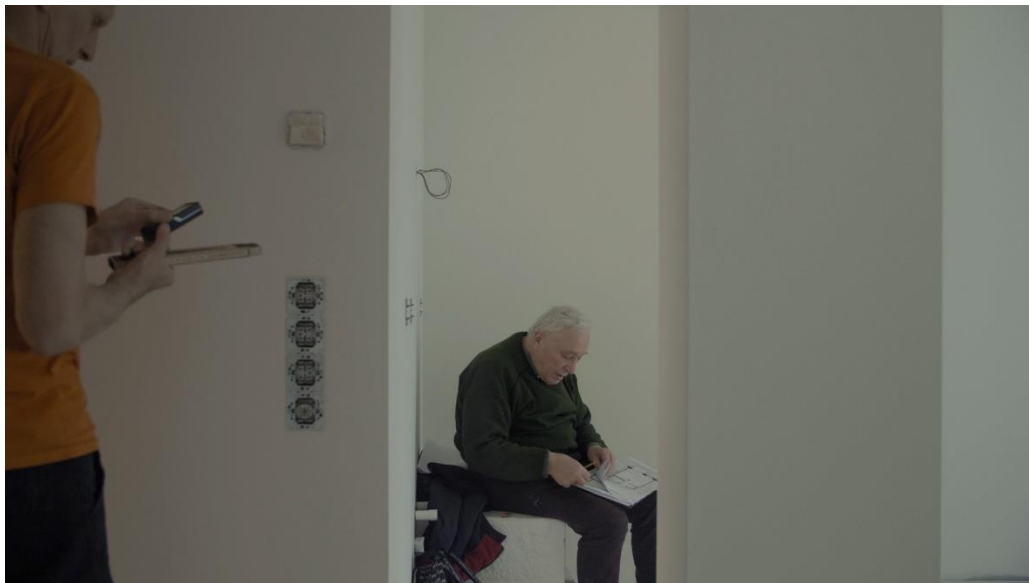
C.T.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Rob Crosse

Wood for the Trees, 2023

HD-video (kleur, geluid)

13'

Courtesy of the artist

Rob Crosse (1985, Verenigd Koninkrijk, woont in Berlijn) vestigt de aandacht op het doorgaans genegeerde thema ouderdom. In onze huidige samenleving, die gericht is op 'presteren', wordt ouderdom vaak geassocieerd met fysieke en intellectuele aftakeling. Crosse haalt de leeftijdsdiscriminatie uit de marge en onderzoekt alternatieve systemen van intergenerationele ondersteuning die voorrang geven aan uitwisseling, communicatie en zorg.

In deze film trekt Crosse parallellen tussen het queer multigenerationele woonproject *Lebensort Vielfalt* [Woonplaats van de diversiteit] in de buurt van *Südkreuz* in Berlijn, een van de grootste in Europa, en wetenschappers die onderzoek doen naar oude bomen uit een ongerooid bos. Het bos wordt gezien als een gemeenschap van bomen waar omgevallen stammen de groei van nieuwe planten bevorderen. Op dezelfde manier is het woonproject een gemeenschap en ondersteuningssysteem van jong en oud, die allemaal behoefte hebben aan interactie.

C.T.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Michelangelo Pistoletto

Love Difference (Tavolo del Mediterraneo), 2003-2007

Installatie, mixed media (tafel en spiegel, stoelen)

Cittadellarte – Fondazione Pistoletto, Biella

Michelangelo Pistoletto (1933, Italië, woont in Turijn) is de auteur van een multidisciplinair en vaak geëngageerd oeuvre. In *Love Difference Manifesto* (2002) pleit hij voor een politiek waarin liefde en kunst een stuwende rol spelen: “Een politiek die mensen aanmoedigt om van verschillen te houden in plaats van het tegenovergestelde, is van vitaal belang voor de ontwikkeling van nieuwe maatschappelijke perspectieven”.

Love Difference (Tavolo del Mediterraneo) [Houden van het verschil (Tafel van de Middellandse Zee)] is een uitnodiging tot dialoog en het overstijgen van anders-zijn. Deze spiegeltafel volgt de contouren van de Middellandse Zee. De verschillende zitplaatsen en elementen eromheen symboliseren de omringende landen en de culturen die de oevers bewonen. Contrasterend met de gestandaardiseerde ronde tafel roept het werk op tot uitwisseling in diversiteit: een plek om te pauzeren en te mediteren.

A.S.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Tony Cokes

DFAI.01-05 (We Must Shock This Nation With the Power Of Love!), 2023

Lichtbak

Courtesy of the artist and Alfonso Padilla

Tony Cokes (1956, Verenigde Staten, woont in Providence, Rhode Island) is een post-conceptueel kunstenaar die de politieke ideologieën van de media en hun impact op de samenleving onderzoekt. Dit werk komt voort uit een audiovisuele installatie van de kunstenaar getiteld *DFAI.01-05*, die bestaat uit fragmenten van gevonden teksten en een oneindige variëteit aan populaire muziek, van gospel tot techno, uit verschillende periodes en contexten. Cokes eigent zich fragmenten toe en remixt ze om de wisselwerking tussen politiek, populaire cultuur, ras en identiteit te onderzoeken. Het discours van structureel racisme, kapitalisme, oorlog en gentrificatie wordt een ervaring die het gevoelige en het politieke verweeft. Het motto, ontleend aan een nummer uit de playlist van de kunstenaar, rond de mogelijke nalatenschap van het evangelie – “We Must Shock This Nation With The Power Of Love” [We moeten deze natie wakkerschudden met de kracht van de liefde!] – is het resultaat van een expliciet samenvallen van geluid en tekst in de video. Dit maakt de boodschap nog krachtiger.

V.K.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Mounira Al Solh

In samenwerking met Colomboscope and Dream Tunis

In Love in Blood #1-#6, 2019

Leporello, textiel en borduurwerk, teksten in houtskool op de muur geschreven

Enta Omri, 2014

Geluidsopname afgespeeld door een megafoon

In Love in Blood, 2023

Borduurwerk op textiel

Courtesy of the artist and Sfeir-Semler Gallery Beirut/Hamburg

Mounira Al Solh (1978, Libanon, woont in Amsterdam/Beiroet) belicht met haar multidisciplinaire artistieke werk genderkwesties en stelt de rol van kunst in de samenleving ter discussie.

De bron van dit werk is een lijst van honderd Arabische termen met betrekking tot liefde, die verschillende registers beslaat (adoratie, passie, nostalgie, waanzin, bloed...) en samengesteld is door de schriftgeleerde Ibn Qayyim El Jawziyya (Damascus, 1292). Vijftig van deze woorden zijn door de Marokkaanse sociologe, schrijfster en feministe Fatimah el Mernissi naar het Frans vertaald, en door de kunstenaar naar het Engels en het Nederlands. De woorden in vier talen zijn door de kunstenaar in houtskool op de muur geschreven. Als resultaat van gesprekken en workshops onder leiding van Al Solh met een aantal geïmmigreerde vrouwen uit Colombo in Sri Lanka en Tunis in Tunesië borduurde elk van hen haar favoriete liefdeswoord. De gekozen en geborduurde liefdeswoorden, zichtbaar aan weerszijden van de opgehangen Sri Lankaanse stoffen, worden gecombineerd met de muurteksten en een Tunesische leporello. Terzelfdertijd horen we de stem van Al Solh die uit een megafoon weerklinkt. Ze zingt een versie van Umm Kulthum's emblematische lied *Enta Omri* [*Jij bent mijn leven*], in een mix van de verschillende talen die ze spreekt.

V.K.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Maria Papadimitriou

T.A.M.A, 1998 – 2014

Installatie, foto's, tapijten en pallets

Courtesy of the artist

Maria Papadimitriou (1957, Griekenland, woont in Athene) is een multidisciplinaire kunstenaar die kunst ziet als een middel om sociale realiteiten te transformeren, bruggen te bouwen en de angst voor het vreemde te overwinnen. Meer dan tien jaar lang heeft Papadimitriou samengewerkt met de Roma-gemeenschap Vlach die zich in de buitenwijken van Athene heeft gevestigd, en met nomaden uit de kunstwereld om T.A.M.A. (Tijdelijk Autonoom Museum voor Allen) te creëren.

Hier nodigt Papadimitriou ons uit om het interieur van het T.A.M.A.-huis, een typisch Roma-huis, te betreden. Een zeldzame kans aangezien alleen vertrouwenspersonen toegang krijgen tot de privéruimtes. We worden uitgenodigd om op de trappen te gaan zitten en te luisteren naar een 'slaapliedje' dat Papadimitriou de Roma-muzikant Magkas vroeg te componeren voor iedereen die even wil ontsnappen aan de zwaarte van het dagelijks leven.

C.T.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Eugenio Merino

All You Need Is Love, 2010

Heilige boeken in houten vitrinekast

Courtesy Christophe & Nathalie Fournis

Eugenio Merino (1975, Spanje, woont in Madrid) pakt gevoelige onderwerpen aan met humor en spot: politiek, seks, religie, sport, alle inconsistenties van onze maatschappij worden onder de loep genomen.

Deze installatie verenigt drie edities van het heilige boek dat wordt toegeschreven aan de drie grote monotheïstische religies: een exemplaar van de Koran (of tenminste "The Meaning of the Holy Qu'ran"), een Thora en een Bijbel. De boeken lijken op elkaar qua grootte, afwerking, vergulde titel en Reader's Digest-allure. Elk van de drie covers heeft ook het emblematische LOVE-logo van popartkunstenaar Robert Indiana meegekregen. Deze collectie lijkt voor zichzelf te spreken, maar gezien het recente werk van de kunstenaar, waarin de problematiek van onze huidige samenleving zoals oorlog, religie en sociale controversen aan bod komt, zijn er verschillende interpretaties mogelijk, die een vorm van sarcasme niet uitsluiten.

V.K.

Love is Louder

Gemeenschap & solidariteit

Julianne Swartz

We complete, 2017-2024

Interactieve geluidsinstallatie (bewerkte banken, tekstpanelen, kleeletters op de grond, luidsprekers, elektronica, geluidsopname)

Courtesy of the artist

Met dank aan :

Aaron D., Abel B., Ada V., Ada W., Adair, Aino Rosa S. – J., Alethea, Alma L., Alma S., Artem, Artemis R., Asher, Augustin B., Aurora, Bella, Ben, Berend, Bo, Brielle, Camille, Cédric S., Clara A. - H., Clémence L., Coco, Edith S., Eleanor, Elena, Eli, Elise C., Elise L., Emilie K., Felix, Finn, Gilles M., Hawk, Héloïse D., Ida R., Iñes, Irasema, Isaac, Isaac G.–G., JD, Joey, Juliette B., Junah, Kellan, Kira, Lesia, Lilian B., Livy, Loïc M., Lucía B. P., Lucky, Megan, Mei-Liu, Myrto R., Naïm A-H., Nathan D., Nicky, Niels, Norah, Oscar, Oscar G., Ozzy, Paloma, Paulien M., Philip, Reva, Rhys, Ripley, Rocco, Rose V., Sadie, Satchel, Sean, Sidney, Silas, Sofia S., Suzie V., Théa G., Thomas, Thomas G., Timothé M., Tristan B., Vivien, X, Yanis O., Zoé B.

Julianne Swartz (1967, Verenigde Staten, woont in Upstate New York) is bekend om haar zintuiglijke sculpturale installaties geïntegreerd in architectuur. Met een eenvoudige doe-het-zelfaanpak creëert ze magische en geheimzinnige omgevingen waarin we ongrijpbare/ immateriële elementen zoals geluid, licht, lucht, tijd of beweging kunnen ervaren.

In 2017 creëerde Swartz een interactieve in situ installatie voor het Cambridge Common Park in Massachusetts. Door op een bank plaats te nemen en elkaars handen aan te raken, activeerde het publiek een luidspreker waaruit kinderstemmen te horen waren die citaten voorlezen over onderwerpen als wederzijdse afhankelijkheid, sociale rechtvaardigheid, burgerlijke verantwoordelijkheid en liefdevolle gemeenschap. Voor Bozar heeft Swartz de citaten geactualiseerd en nodigde ze Brusselse kinderen en tieners, van 7 tot 17 jaar, uit om in het Nederlands, Frans en Engels voor te lezen. De teksten over vriendelijkheid, liefde, eenheid, erkenning, aanvaarding, tolerantie en empowerment – geschreven door mensen als James Baldwin, bell hooks, Rainer Maria Rilke, Rumi, Desmond Tutu, Moeder Teresa, Simone Weil, Audre Lorde (om er maar een paar te noemen) – worden voorgelezen door stemmen van de volgende generatie, die het hoofd zal moeten bieden aan een ontzagwekkende waaier van politieke, economische en ecologische uitdagingen.

Het geluid wordt geactiveerd door een gebaar tussen mensen: het is nodig elkaar aan te raken, bijvoorbeeld door elkaars hand vast te houden, zodat de elektrische stroom de geluidsbron met de luidspreker kan verbinden. Op deze manier wordt het werk een metafoor voor de noodzaak om ons met elkaar te verbinden en zo een samenleving te creëren die gebaseerd is op liefde.

Love is Louder

Bozar Arcade

“Love & Emotions in Video Games”

Met de volgende games :

Thirsty Suitors, Outerloop Games

Player Non Player, Jonathan Coryn

Realistic Kissing Simulator, Jimmylands

Luxuria Superbia, Tale of Tales

Queer Man Peering into a Rock Pool.jpg, Fuzzy Ghost

Ibb & Obb, Richard Boeser

Na je bezoek aan de tentoonstelling Love is Louder kan je terecht in de Bozar Arcade.

Hier wordt de videogamecultuur in de verf gezet met een selectie games gebaseerd op dezelfde thema's als die van de tentoonstelling: liefde, vriendschap, verwantschap en de plaats van intimiteit in de samenleving.

Dankzij de diversiteit in de esthetiek, in de spelen en de verhalen van de onafhankelijke scene, verkent de nieuwe editie van Bozar Arcade de unieke manieren waarop videogames krachtige emoties en interpretaties van de liefde oproepen.

Bozar Arcade is een integraal onderdeel van het Bozar Digital programma, dat de impact van digitale kunst onderzoekt door een dynamisch platform te bieden waar verschillende artistieke disciplines kunnen floreren in het digitale domein.

